[Контрольный экземпляр]

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА,
НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадуьл 1923 шера дениз • ЕРА, 29 май, 1975 шу. • № 65 (5136). • Мах 2 кеп.

510 эзар тонн ялат, цу даькъе 120 эзар тонн фуалъяьха хьажкIаш, 25 эзар тонн дуга гулдергда вай!

ХЬУВКЪАМ ЧУЭЦАРА — ЙОАГГIАШ ЙОЛА КИЙЧО

Нохч-ГIалгIайчен лаьтта леладераш хьалхашка латта сагота декхар — ханнахьен ца дойташ ка бола ялат чуэцарга. Укх шера йокъал оттар бахьан долаш дIаихача шерашкарчул хьалхагIа ккачаш латт гурахьа дIадийна ялаташ. Цудухьа уж чуэцара еш йола кийчо а хьалхагIа е эзилга дика кхетадеш ба вай колхозийн совхозийн кхаш леладераш, специалисташ, кулгалхой.

Укх шера, пятилетка чакхйоалача шера, республика кхаш леладераша лаьрхIад 510 эзар тонн ялат даккха, цу даькъе 120 эзар тонн хьажкIаши, 25 эзар тонн дугеи а долаш, 20 эзар тонн шекара свекла, 137 эзар тонн баьцадаараш, 98 эзар тонн цомсаш, соахкарчул дуккагIа гидуаргаш, коартол, сом чуэца. Iалама хьалаш аьттув боацаш дале а, из декхар кхоачашдара деррига низаш оарцагIдаьха къахьег цар. Чуйнна хьажкIашта, шекара свекланa, баьцадаарашта, кхыча культурашта оасар деш, культиватор токхаеш, хий дуллаш, кхыдола балхаш деш боахкача кхаш леладерий уйлаш дукхагIча даькъе хIанз кхачаш латтача ка болча ялатий кхашкахьа я.

Республика дукхагIа болча районашка йокъал оттар бахьан долаш ялаташ эсала хьийкъад, эзараш гектараш бIаьсти юха а дIае езаш гIулакх эттад. Цудухьа деррига хьинар оарцагI а даьккха ханнахьеи ца дойташи ка бола ялаташ чуэцара, дIайийнача ерригача культурашта доаггIаш дола Iунал дара, мамогга дукхагIа доакъар Iалашдара республика беррига юрта боахама болхлой тIахьехаш а царна хьалхашка латта къаьгга декхараш белгалдоахаш а ба укх деношка КПСС Нохч-ГIалгIай обкомои республика Министрий Советои баь соцам. Парте горкомаш, райкомаш, юххьанцара партийни профсоюзни организацеш, колхозийн совхозийн кулгалхой ка бола ялат чуэца кийчо яра мел эшар даь чакхдаккха декхарийла хилар, боахамаш, заготовительни транспортни организацеш юртбоахама продукташ чуэцеи Iалашъеи ханнахьа кийчо е езаш хилар белгалдаьд соцам тIа.

Дуккхача шерашка Iоаьча опытах пайда а эцаш, хьалхашка латта декхараш бехктокхаме хилар кхета а деш ханнахьа ялат чуэцара кийчо е доладеннача боахамашка комбайнаш, транспорт, ялат цIенду машинаш дика кийчъяьй. Царех я лаьтта леладара лакха культура йола боахам аьнна сийлен цIи енна «Победа» яха сунженски колхоз, Мичурина цIерагIйола совхоз.

Укх деношка республика газеташ тIа кепатеха арадаьннад XX партсъезда цIерагIча сунженски колхоза хьалха латтача лаьтта леладераша республика кхаш леладерашка яздаь гуччахьара письмо. Цу тIа белгалдаьд укх шера хьувкъам чуэцара, тIаийца декхараш кхоачашдара чIоаггIа йоакхо е езаш хилар. Колхоза коммунисташа дукха да а даьд кхы дIахо деш а ба хьалхашка этта халонаш эшае а укх халача шера котало яккха а гIерташ. Шерра социалистически яхь йоаржаяьй укхаза техниках дикагIа пайда эцара, доакъар дукхагIа кийчдара, дIайийнача культурашта Iунал дара тIехьа. ХIаман кхом беш боацарашта, доал деш боацарашта духьал къовсам лоаттабе беррига къахьегамхой оарцагIбаьхаб, цар моральни а материальни безам совбаргболаш гIулакх вIаштIехьдаьккхад, шерра боаржабаьб организаторски политически болх.

Дика кийчо яь накъаньккхай ялат чуэцара «Лермонтовский» «Атагинский» совхозий, «Цхьоалаг1а май», «Красное Знамя» яхача колхозий коллективаш.

Бакъда цхьадолча боахамашка йоаггIаш йола йоакхо яц хьувкъам чуэцара. Цига хIанз а ялат чуэца техника кийчъяьяц, чакхдаха дезача балхий планаш вIаштIехьъяьхаяц, специалисташ, кхыбола болхлой боагI-боагIача дIанийсбаьбац. Уж кхоачамбоацараш да кастта ялат чуэца доладала дезача Шелковской, Гудермесски, Грозненски районашкарча цхьайолча колхозашкеи совхозашкеи.

Колхозий, совхозий партийни организацеш, боахамий кулгалхой, «Сельхозтехника» объединене предприятеш сихха шоай низаш оарцагI а даьха ханнахьа ялат чуйнца даккхара мел эшар де тохаяла еза. Цар декхар да хадданза тIахьожам а лоаттабеш, хIара комбайн, автомашина тешшаме тоаяь хилийтара, царна эша оатхалаш, кхыдола кхоачамаш шийханнахьа лоаттадара йоакхо а еш болх вIаштIехьбаккхар.

Ялат чуэцара кампани дIайолаялалехьа лаьрххIа а хоадамболлаш а оттаяь план, балха графикаш хила еза хIара боахаме. Боахамий специалисташа ханнахьа уйла е еза хIара комбайн, машин дикагIа пайда эцаш лелаяра мел эшачун, хIаьта комбайнаша групповой хьисапе болх бергбола хьалаш вIаштIехьдаха деза.

Ялат чуэцача хана боккха лоархIам болаш я дика вIаштIехьъяьккха социалистически яхь. ШерагIа дIайовзийта еза хьалха латтарий опыт, белгалбаха беза дикагIбола механизатораш, шофераш, кхыбола ялат чуэцарца гIулакх долаш бола болхлой.

Кхашка болх берашта доаггIаш дола хьалаш хилийта, цар моральни материальни безам совбаккхара мел эшар Iалашде деза. Ханнахьа уйла а яь кийчо е еза механизаторашта чам болаш а бIайха а кхача лоаттабара, салоIача хана деша керда газеташи, журналаши царна хилийтара, кхашкара станаш тоае еза.

Кхашкарча болхлошта юкъе политически болх белга боккхача лоархIамера гIулакх хилар кхета а деш агитатораш, политинформатораш, лектораш декхарийла ба каст-каста шоаш еча беседашца, лекцешца хьалхашка латта декхараш белгалдаха, мекка чурча а доазол арахьарча а хьалех нах дIакхетабе.

Ца дойташ деррига ялат чудерзадара чIоаггIа уйла тIа а яхийта шоай болх вIаштIехьбаккха декхарийла я халкъа тIахьожама комитеташ, постащ, административни органаш.

ХIанз КПСС XXV съезда, РСФСР, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советашкеи къахьегамхой депутатий моттигерча Советашкеи хоржамаш дара вай накъадолхача деношка кхашка болх беча наха юкъера кхетама болх а цу лоархIамеча кампанеца буьзаш бе декхарийла я партийни советски организацеш.

ХИХ IОБАДЕ ЛАЬТТА

Уж доккхий декхараш кхоачашдара боккхача лоархIаме да дIайийнача хIамашта кхоачам хиллал хий тохар.

28-гIа май тIакхоачаш республике хий техад 75,6 эзар гектара тIа дIайийнача дуккхача шерашка хулача баьцаштеи культурни даьгIенаштеи. Цу даькъе ялата культураш — 37,1 эзар гектар, эзар гектар шекара свекла, 6,2 эзар гектар баьцадаараш, 15,1 эзар гектар доакъара культураш, иштта кхыяраш.

Укх тIеххьарча кIира тоабаьб кхашка хий диллара болх. ХIанз республика кхашка дийнахьеи буси 2,5 эзар гектара тIа хий тох.

Хий диллара гIулакха хьалха латт Шелковской, Гудермесски, Наурски, Грозненски районаш.

ДIайийнача культурашта шозлагIа хий диллара тIехьабус Ачхой-Мартановски, Надтеречни, Шалински, Урус-Мартановски районашка.

ХIара гектара тIа кхоачам боллаш хий диллар — республика юрта къахьегамхой керттера декхар.

Таханара керттера декхараш:

*** Мамогга дукхагIа доакъар Iалашдар;**

*** ДIайийнача хIамашта дийнахь а бус а хий диллар;**

*** Ялат чуэцара йизза кийчо яр.**

Доакъар — дукхагIа!

Таханарча денга республике 17 эзар гектара тIара йоли дIайийна баьцаши хьекхай. ПланагIа 173 эзар тонн йолча, 4083 тонн мара яц кийчъяь йол. Из болх дикагIа лея Шелковскойи Наурски районашка. Таханарча денга кхаччалца цхьа тонн йол Iалашъяьяц Ачхой-Мартановски, Грозненски, Назрановски, Сунженски районий боахамашка.

Республике сенаж кийчъяьй 11 эзар тонн, вешта аьлча, планах 12 процент.

Баьца хьоар кийчдаьд 1422 тонн.

КЪАХЬЕГАМА ВАХТЕ ЭТТА

ХургIйолча КПСС XXV съезда сийна къахьегама вахте а этта производственни толамаш даьхад «Котлоочистка» завода Грозненски филиала коллективо. Май бетта дерригача технико-экономически хьокхамий план 21 дийнахьа кхоачашъяьй. Дукха балхаш даьд яьш цIендераша «Грозэнерго» управлене, Дагестана предприятешка.

Социалистически яхье хьалха латташ хьавоагIа «Знак Почета» яха орден лелаеш вола Э. Григорьев, А. Неприн, Д. Путятин, иштта кхыбараш а.

Х. СУРУДЖАНЦ.

ХА МА ТИЛИЙТА

Рейд

Хала хурга укх шера ялат чуэцача болх беш хургбарашта. Соахкара гуйре, хIаьта укх шерара бIаьсти екъа, кIезига йоачаш йолаш хилар. Из бахьан долаш боагIа низ Iоалургбац гурахьа йийнача ялата культурашка, цар леттIа дегI дахьаргдац. Иштта хеташ ба юрта боахама специалисташ. Ялат чуэца хала хургдолга кхета а деш, из чуэца доладе мамогга дикагIа кийчо е еза. Ялат цIена чуэцаргдолаш кийчъе еза шоай агрегаташ комбайнераша, косилкашца болх бергболча наха.

Ялат чуда техника мел дика тоаю шоайла хьожаш, тоамьр тохкаш ба хIанз Грозненски района механизатораш, специалисташ.

Дукха ха я «Юбилейный», «Пригородный» совхозаша шоайла яхь лелаю. Фермашка, кхашка, кхыча производственни участкашка болх мишта вIаштIехьбаьккхаб хьожаш каст-каста шоайла хьоачалгIа ух цу шин совхоза делегацеш.

Тхо «Юбилейный» совхозе хиннача дийнахьа, ялат чуэцара, доакъар Iалашдара мел дика кийчо яьй хьажа «Пригородный» совхозера делегаци яр цу совхозе ена. Делегацеча юкъе бар «Пригородный» совхоза парткома секретарь А. Ф. Борисов, рабочкома председатель Г. А. Костяшина, гаража заведующи Н. И. Сабодаш, комбайнер Г. Д. Волков.

ЧIоагIа бехк баьккхар комиссе хIанз а шоай комбайнаш болх бе кийч ца яьча комбайнерашта С. Багиевна, А. Сатуевна, соахкарча даьттах цIендаьза дар комбайний моторащ, цхьайолча моттигашка нуахаш яр. Пхи комбайн я «Юбилейный» совхозе. Царех цхьаьь цхьаннена тIа аккумулятор бацар.

— Керда яраш хIанз а хьакхьачаяц, хIаьта къаьнача аккумуляторашта зарядка е кхоадаьдац тхо, — аьлар совхоза керттерча инженера М. И. Несерхоева.

Цул совгIа, комиссе гучадаьккхар ерига комбайнаш, аккумуляторащ ца хилар ца лаьрхIача, болх дIаболабе кийча йолга, цхьабакъда, соахкара хотташ боахкаш бIеха я уж. Лоаццача хана комбайнаш цIенъе декхар тIадиллар комиссе механизаторашта.

Механически йолхьингаш, копнителаш, волокушаш тоа а яь латт. Цхьабакъда ЖБА — 3,5 марках йолча бархI косилкех болх дIаболабе кийча ялх мара яц. КДП марках йола цхьа косилка а я боахаме. Цуща хIанз хьайбашта люцерна хьокх.

Краснодарски краерча кхаш леладерашкара хьоккхам а ийца, цхьан кердача хIамах пайда эца лаьрхIад укх шера «Юбилейный» совхоза баьцадаараш леладераша.

Пайдана яц аьнна тIера дIаяьккха горох чуэцаш хиина сеялка хьа а ийца, баьццара горошек хьоккхаш, хьалохьаеш. тIайотташ — цхьатарра кхаь тайпара болх бу керда агрегат вIашагIъеллай совхоза рационализатораша.

Горох аьрда агрегаташ мел дика тоаяьй хьежар тхо. Ийс я уж боахаме. Ерригаш а транспортни ленташ доацаш латт уж, яц электрооборудовани а.

— Баьццара горошек чуэца йолае дукха ха йисаеце а еррига агрегаташ кийчъергья оаха. ДIатIаоттаде мара ца дезаш долаш да транспортни ленташ а, хIаьта электрооборудовани а кийча я, — аьлар совхоза мехмастерске заведующе Т. Р. Космынина.

Шоай техника дика кийчъяьча наха мара карагIдаргдац ялат чуэцаш толамаш даха. Из кхетаде деза берригача механизаторашта а специалисташа а.

Ялат чуэцача наьха балхацара материальний моральни безам совбаккхара фу даьд, аьнна хаьттача:

— Яхье хьалхле яьккхачоа цIе вымпели ахчан премий яла оттадаьд. Ахчан премеш тергья шоай балха нормаш тIехкхоачашъеча механизаторашта а. Берригача механизаторашта бIайха кхача лоаттабергба, — аьлар совхоза рабочкома председатела З. Усмановас.

Ялат чуэца доладе деза ха хьатIакхача гаьна яц. Из хьатIакхачалехьа хьувкъам чуэцача болх бергбола еррига техника мамогга дикагIа тоаяь яккха хьажа беза механизатораш.

З. КАДЫРОВ,
КПСС Грозненски райкома юрта боахама отдела инструктор.

Л. РУДСКИЙ,
Грозненски района халкъа тIахьожама комитета штате воаца инспектор.

М. ХАМАТХАНОВ,
тха спец. корр.

ТIехь-тIехьагIа низ чIоагIлуш дегIайоагIа Новомосковски химкомбинат. Дукха ха йоаццаш болх бе йолаялийтай аммиака производство, чIоагIа доацача азотни кислотаи аммиачни селитраи цех.

Укх деношка гIишлошъерашеи монтажникашеи керда къахьегама котало яьккхай — хьалъяьй аммиака йоккха тоннажаи шоллагIа комплекс.

СУРТА ТIА: Новомосковски монтажни управлене хьалха латта монтажникаш комсомольцаш Почиталин Вячеслави (аьрдехьа) участка комсомольски организаце секретарь Марушко Евгений. Уж болх беш йолча бригадо ханал хьалха кхоачашъяьй пхе шера задани.

П. МАСЛОВА сурт. ТАСС фотохроника.

«САЛЮТ-4»: ПРОГРАММАГIА БУ БОЛХ

НАЬКЪИЙ УПРАВЛЕНЕ ЦЕНТР, 27 май. (ТАСС). «Салют-4» яхача орбитальни Iилман станце шоллагIча экипажа балха ди тахан московски ханах 10 сахьати 40 минути яьлча дIадоладеннад.

Iилман тохкамаш дара станци дIахо кийчъеш ба космонавташ П. И. Климуки В. И. Севастьянови. Таханарча ден программана юкъе доагIа: энергопитане, вахар Iалашдара, терморегулироване системашта, Iилман аппаратура пульташта тIахьожам лоаттабелгеи цар болх мишта бу хьожилгеи, кинои фотои аппаратурана пленкашца зарядка елга, Iилман приборащ кийчъелга, биологически объекташца цхьана блокаш болх бе йолайолийтилга.

Гаьнал юсташи космически аппараташ зувщи йола лазерни системаш шаьръяр духьа экспериментащ яьй дIаяхача бийсанна «Салют-4» яхача станце лазерни локацена. Лаьттан тIара яхкийта лазерни импульсаш станце тIа оттаяьча оптически уголкови отражатела тIа хьатIа а ювлаш, цул тIехьагIа лаьттан тIарча приемни аппаратуро вIатIанийцай. Экспериментащ еча хана гучадаьннад сигналаш шаьра белгалъювлаш хилар.

Космонавташ П. И. Климуки В. И. Севастьянови могащмаьрша ба. ДIахо никъ беш я «Салют-4» яха орбитальни Iилман станци.

15 июне — Советашка хоржамаш

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕ ДЕЧА ХОРЖАМАШТА ЙОЛЧА ЦЕНТРАЛЬНИ ХОРЖАМИЙ КОМИССЕ

27 мае аргIанара заседани хилар Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советe деча хоржамашта йолча Центральни хоржамий комиссе.

Заседане йийцар Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа оттабаь кандидаташ дIаязбара итогаш. Цу дешах лаьца доклад яьча Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советe деча хоржамашта йолча Центральни хоржамий комиссе секретара Н. И. Семенова хоам бир, республике Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советe хоржамаш дара йолча окружной хоржамий комиссей заседанеш хиина хилараx а къахьегама коллективашеи общественни организацешеи Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа оттабаь кандидаташ цига массава раьза а волаш дIаязбаь хилараx а.

Республике Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа оттабаьча кандидатех дIаязваьраш берригаш а 160 саг ва, цу даькъе — 71 кхалсаг, 94 — КПСС членаи членалла кандидатий, 27 — ВЛКСМ член.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидаталла оттаваь а дIаязваь а промышленносте, гIишлошъеча, транспорте, бувзаме, совхозашка хьалхалатта 65 саг, колхозаш производства хьалха латта 22 саг ва. Дукхьал производстве балха бола болхлойи колхозхойи 87 саг ва, е Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа дIаязбаьча берригача кандидатех 54,37 процент.

Депутаталла харжа оттабаьча кандидаташта юкъе хIанз хержача Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутат хиннаваьц 113 саг, хIаьта 49 саг 30 шерага кхаччалца ханаш йолаш ва.

Н. И. Семенова хоам бир, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советe деча хоржамашта йола окружной хоржамий комиссеш депутаталла харжа оттабаьча кандидаташта хоржамий бюллетенаш кепатоха йсланенца хилараx.

Центральни хоржамий комиссе соцам баьб Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутаталла дIаязбаьча кандидатий список республиканскии газеташ тIа кепатоха аьнна.

Центральни хоржамий комиссе заседане ладийгIар окружной хоржамий комиссеша беча балха хьакъехьа гор. Грозне Ленински района № 16 йолча Университетски хоржамий округа окружной хоржамий комиссе председатела В. С. Турапина, Ачхой-Мартановски района № 55 йолча Бамутски хоржамий округа окружной хоржамий комиссе председатела В. Байдуева яьча докладашка; къахьегамхой депутатий Заводскойи Шалински районийи Советий исполкомий председателаша О. Н. Дробязкоси Л. С. Сайдаевеи хоржамий комиссеш Советашка деча хоржамашта кийча хилара хьакъехьа яьча докладашка; Советашка хоржамаш дара кийчо ечеи уж чакхдоахачеи культпросветучреждененаша дакъа лацара хьакъехьа республика культура министра заместитела Х. М. Куркиеваси облсовпрофа культура отдела инструктора С. К. Абрамовеи яьча докладашка.

Дийцача дешаех лаьца соцамаш даьд Центральни хоржамий комиссе. Цар тIа хьакъехкай хоржамаш лакхача организационни политически боараме, Нохч-ГIалгIай АССР Конституцега а Лакхехьарча Советe хоржамаш дара хьакъехьарча Положенега а хьежжа чакхдахара тIаефзаь рекомендацеш.

Депутаталла кандидатаца вIашагIкхетар

Укх деношка Назране культура районни ЦIагIа харжархошца вIашагIкхайтта хилар РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла кандидат Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Боков ХьакIаьша Хьажбикар.

Района промышленности юрта боахами дегIабоалабеш даьхача толамех лоацца дийца а дийца, КПСС Назрановски райкома хьалхарча секретара С. М. Бекова кандидатах къамаьл де дош делар Назранерча № 1 йолча юкъерча школа директора Мальсагов Юсапа.

Цул тIехьагIа къамаьлаш дир кандидата довереннеша совхоз-техникума директора М. Цокиева, «Электроинструмент» завода бригадира-наладчика Т. Бекова, ГПТУ-14 директора Б. Дидигова, республикански туберкулезни больница керттерча лоро С. Ужахова, «Назрановский» совхоза парткома секретара Д. К. Путилина. Цар массане а дийцар Бокова вахарахи балхахи.

Гулбеннараштa хьалхашка къамаьл дир трикотажни фабрика запpавщицас Барахоева Зулейхана а.

Харжархошта хьалхашка къамаьл дир РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла кандидата Х. Х. Бокова.

АГИТАТОРАША ДИКА БОЛХ БУ

«Нефтехимавтоматика» Iилма-тохкама проектни институте я Октябрьски районерча № 29 йолча хоржамий участка агитпункт. Дика вIаштIехьбаьккхаб укхазарча агитаторaша шоай болх, боккъонца кийчо еш ба хургдолча хоржамашта. Хоржамий участок шоайла дIахьа йийкъай 59 сагах латтача агитколлективо. ХIанзле боккъонца нийсъяьй харжархой список. Участке 1088 харжархо ва.

ХIара агитатор кIира шозза вIашагIкхет ше агитационни болх беча харжархошца. Цо царна дувц Советашка хоржамаш дара йолча положенех, чурча а арахьарча а политиках теркамца ладувгI харжархой хьашташка, лаьрххIа цу гIулакха леладеча журналашка уж дIаяздy. Къаьстта терко ю эггара хьалха хоржамашка дакъа лоацача къонача харжархой. ХIанзле тайп-тайпарча темаех борхI беседа, лекци йийшай хIара агитаторо харжархошта.

Бе безача политически балха хьакъехьа агитаторашца шозза инструктивни совещани хиннай. Агитпункте да керда газеташ, журналаш, СССР Конституци — эрсий а гIалгIай а меттала, кхыдола литература.

Пенах хьалтеха йоал агитаторaша болх беча кварталий схема, балха план, дежурствай список. Агитпункте хIара дийнахьа дежурни хул шишша агитатор.

ДикагIболча агитаторий цIераш йоах агитпункта заведующе Михайлова Антонина Никитичнас: Вагина Галинай, Тимашова Галинай, Бездверная Светланай, Богина Еленай, иштта кхычар.

А. ЛИДИНА.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

ДОШ ГIУЛАКХАЦА ЧIОАГIДЕ ДЕЗА

ХIаране кхетадеш да политически, организаторски, боахама гIулакхаш цхьатарра вIаштIехьдаьха болх беш хилча мара толам боаккхаргбоацилга. Саг хьогаргвола хIамаш карагIдаьнна дIайолаянзар нийслагIа пятилетка «Назрановский» совхоза коллективо. Укх карарча пятилетка дIадахача диъ шера зе хулаш чакхбаьннаб совхоза боахам. Духхьала дIадахача 1974 шера 469 эзар сома зе хилар цуна. Цу дергне тхога дукха уйла яйт.

Долла хIама нийса деш санна хеталу цкъарчоа: хан-ханнахва собранеш ю, ...ка соцамаш тIанийду, ях дика вIаштIехьйоаккх. ХIаьта шу чакхдаьнначул тIехьагIа итогаш е эттача, массаза а санна зе хинна хилар гучадезл. ХIана хул из? Сона хетачох, цунна дала цаI мара жоп дац — партком ма-могга айхагIа дегIалъяха еза производственни участкашта. Из де деза тIахьожам лоаттабаръл совгIа, цо хIара производственни участка гIулакх бахьан жоп а лургдолаш, массе а гIулакхашта коммунисташ бехктокхаме хургболаш, халокаш этта е хIама вIаштIехьа ца доалаш моттиг хилча уж новкъостал де оарцагIбаргболаш. Производственни участкаштеи звеноштеи тIахьожам лоаттабе, производственни кхоачамаш хьалаха а уж юкъедоаладеча новкъостал де а деза коммунисташа. ХIаьта уж тайпа хIамаш де шортта да. Масала, хьаэцаргья вай Бичиев ИбрахIима звено. Совхозе юкъера лаьрхIача 170 гектарах хIаране тIара 36,4 центнер фуалъяьха хьажкIаш яьхар цо. ХIаьта совхозе юккъера лаьрхIача гектара тIара 25,6 центнер мара яккханзар. ГIоръяьнна йовзаш йолча доаркас Социалистически Къахьегама Турпала Барахоева Лемкас совхозе юккъера лаьрхIача хIара фуражни Iаттагара 1506 килограмм мара шура ца яьккхача 2605 килограмм яьккхар. Цу шин масалас хьахьокх нагахьа санна цар опыта къайле парткомо дирекцеца цхьана массанена а дIайовзийтача, цу хьалха латтача болхлошта берригаш а тIехьаклебе йиш хургхилар. ТIаккха доахаш дола толамаш а дикагIа хургдар. Цу массане а хьакъехьа къамаьл хилар партийни собране, цох беркат а даьлар. Итогаш яра система дIайолае, дийцар кхоачашде декхарийла волчунца гуччахьара къамаьл дIадоладе мара дезац.

Кхы цхьаькха а белгалдаккха безам бар са. Массанена а хов гIулакх толаме чакхдалар кадраех тийца долга. Къайле мичай шин гIулакх, шин професси езаш волча сага дика ка йоалаш хилар. Цу дешага хьожаш я хIанз партийни комитет.

1974 шера керттерча даькъе вё даьдар хьайбай боахамо. ХIаьта тха доахан кхычар дарел вогIа дац. ХетаргIахьа, цун бахьан из а доацаш, тха хьайбаш леладераш шоай гIулакх цхьабараш ца дезац хилар да.

Хьалха партком, ма-дарра аьлча, цу е вокх участке низ мишта оарцагIбаьккхаб, цар болх мишта вIаштIехьбаьккхаб хьажацар. Из гIулакх дирекце де дезаш лерхIар оаха, хIаьта парткомо ше идейно - политически болх къахьегамхошта юкъе вIаштIехьбаьккхача, из бара агитатораш оттабича, социалистически ях йоаржайича йоалаш лерхIар. ХIаьта боахаме цхьан участке бола керттера низ вокх участке бахийта безаш моттигаш нийслу. Масала, укх бIаьсти партийни комитето керттера низ культураш дIайийна яхара тIабахийта бийзар. Цига бахийта бийзар кхашкара балхаш дезаш бола, юкъара гIулакх бахьан цоаш кхобергбоаца коммунисташ, Сенна лечкъадергда, юстарбовла гIертараш а корабоагIа.

Пятилетка чакхйоала шу пайда а бергболаш чакхдаккха лерхI совхоза къахьегамхоша. Партийни организаце беррига низ тIабохийт цу гIулакхашка кулгалдара.

ДIадахача шерашка плана тIа хургдола зе увттадора, хIаьта 1975 шера 103 эзар сом пайда баккха оттадаьд. Из пайда баргба нагахьа санна дIадахача шерашка хинна гIалаташ хургдоацаш болх бойя.

ХIара шера детта доахан планагIа ма-доаргIара дукха ца хилар бахьан долаш шура яккхарен из пачхьалкхерна йохкарен план кхоачашъяцаб боахамо. Из бахьан долаш 36768 сом зе хилар. ХIаьта йоахана духх тIа ма-хетташ хинар 277278 сома зе хилар. Жа бахьан долаш 50086 сом зе хилар.

Уж зенаш ца хилийтара оарцагIбоала беза тха специалисташ. Цу гIулакха хьайбаш леладерий низ тIабахийта беза.

Из гIулакх кхоачашдара тIехь болх беш я хIанз тха партийни организаци. Кадраш кийчъеш да тхо. ХIанз лакхерчеи юкъерча специальни дешара заведенешка деша вагIа тха 12 саг.

Боалаш бола пайда дукхагIа хургба тха ахархоша шоашта карагIдаьнначоа кхы кIеззига хIама тIатохе, вешта аьлча, лаьттанга уж дикагIа хьоже, дIаяхача хана хинна гIалаташ цар ца хулийте. Цу доллача хIаман терко а я, цар къахьеге, кхашка дIаювча культурех боала пайда 13510 сом тIакхетаргба. Цул совгIа, совхоза подсобни предприятеша шоай заланеш кхоачашйойя, совхозо рентабельно болх а бергба, цун шин рузкъа а Iоврга.

Ер шу во дIадоладанзар «Назрановский» совхоза къахьегамхоша. Дика Iа даккхийтар хьайбашка. Пятилетка чакхйоалача шера заданеш хьалха кхоачашъе дага ба уж.

Дика кийчбелар бIаьсти дергдолча балхашка. Техникана ремонт яь яьккхар шоай ханнахьа, кхоачам хиллал дIадув фу кийчдир, тракторни бригадаш механизаторашца Iалашийр. Совхозерча ерригача 33 звенона тIачIоагIийр техника. Цар ялата хьажкIаш, генараш, баьцадаараш, шекара свеклаш, ялата а кхыйола а культураш кхеергья, доакъар Iалашдергда.

Де лаьрхIачох дуккадар даь даьннад. Де дезар а дац кIезига. Партийни комитето шин пизаш керттерча участкашка нийса дIахьожадойя, парткомо дирекцеца цхьана оттадаь де лерхIа гIулакхаш толамца кхоачашдергда.

Д. ПУТИЛИН.
«Назрановский» совхоза партком секретарь.

ЛАЬТТАН КIОАРГАЛЕНАШКА

Азербайджане Саатлы яхача йоккха йоалача города йистте вай мехка эгтара кIоаргагIа хургйола пхийтта километр скважина иккхара буруадетта вышка оттаеш латт. Укх шера дIадоладе гIерт азербайджански мехкдаьттахой бурув тохара балхаш. АПН корреспондента Чернышов Михаила дехарах Азербайджански ССР Iилмай Академе академика Ашраф Ализаде дувц:

Эксперименто лерхIар — лаьттан чIора лакхерча тIоаний строени Iомаре, пайдане Iалама рузкъаш хьахилара цхьайола закономерностащ белгалъяр. Дунен практике къаьстта терко ю пхиъ совгIа километр кIоаргача нефтегазоносноста перспективай мах баран пайдане бахкалаш лахаран. Геологически геофизически даннеех яьча анализо хьахьокх, йоккхача кIоаргаленашка мехкдаьттеи гази ялава хьакъехьа дийцача Азербайджан — перспективни районех цаI хилар.

Скважинана бурув тоха лаьрхIа моттиг дуккхача даькъе хьанийцача терко тIаэзаш я. Осадочни породаш дукха сома яц укхаза, гаьна йоацнаш мехкдаьтта доалла эггара кIаьхегIа йола моттигаш я. Бурув тоха моттиг океаний боарамал лохагIа я — базальтови тIоаната кхаччалца «ерригаэ 12 километр мара яц. Цудухьа массехк шу хьалха СССР мехкдаьтта промышленноста Министерствос решени тIалийцар алхха укхаза тIехкIоаргача скважинана бурув тоха аьнна.

Лаьттан кIоаргаленаш яьккхийчо яра кердача моттиге бурув тохара технологи шаьраяра, забойни двигателашта осташта кхыча инструмента из миштай хьожаш техкамаш дара тIехкIоарга скважина яккха аьнна хережача моттигера 200 метр дIахо 6240 метр бурув техал хьалхара оалаш йолча скважинана. Цуна проходка еш хьехнизараш цхьайола проектни характеристикашта корректировани е торо луш боккхача маьха да. Хоадам боллаш аьлча, гуча даьннад 5500 метр кIоаргача скважина чура температура 1000 градус Цельсега дIакхоачаш хилар. Из кIезиг-дукха эргаш я теоретически лийрхIачул.

ТIехкIоарга скважина йоаккхаш лоамац тIоаний физически, химически, механически тохкамий йоккха комплекс чакхъяккха лерхI. Тохкамашка дакъа лоацаш хургба мехкдаьтта промышленноста специалисташ, геологаш, Iилмахой.

Лаьттан чIор кхаь тIоана декъалу: осадочни породай тIоа, гранитни базальтови. ТIеххьара шинъ — лаьттан чIора хьалхара материал екъалара продукташ, царна юкъе пайдане Iалама рузкъаш а да, Базальтови гранитни тIоанашта юкъе чакхдоалача доазон чу уж тIоанаш хьахилара хьакъехьа йола къайлеиш дукха йоахк. Проектага хьежжа, базальтови тIоа уллачул кхы а кхо километр кIоаргагIа гIоргья скважина.

— ХIанзарчоа ворхI километрал кIоаргагIа бурув тохара йоккха опыт яц тха, — дIахо дувц Ашраф Ализадес. — Бурув тохара традиционни методех пайда эцар фуд аьлча, из да бурув лаьттан чIорах мел кIоарга чакхдаларах, энерги лакхера цунна тела езаш хилараx, хIаьта инструмент массаза хувц къаьсткъаьста йолча тIахьоззеча секцех - свечех латта ерригабурув тоха колоннаш ара а йоахаш. Скважина кIоаргагIа ме хул дукхагIа ха йоаю инструмент хувцаш. Дуккха дикагIа я аьнна тIанийцаъ дIахо йодача хана кердача способах пайда а эцаш вай традиционни способашца ворхI ах километрга кхаччалца бурув тохара проект.

ТIехкIоаргача скважинана бурув тохара эшаш йола оборудовани Свердловскерча «Уралмаш» заводе кийчъяьй. Хьалхарча аргIанна бурув тохарга комбинированни йолча роторно - турбинни способаца. Цу методах болх бича энергетически дIадохийтар дукха хилац, бурув сихагIа а тох. Шеко яц, серийничарца нийсйича, дукха дукхагIа низ бола, бурув тохара режим нийса лоаттаяра автоматически настройка йола турбобур эшаргхилараx.

Тохкамаш дара йоккха программа белгалъяьй Саатле. Скважина чу бурувца цхьана Iочуйохийтаргъя геттара кIоаргача, температураш давленеш лакха йолча хьалашка болх бергболаш йола тайптайпара геофизически приборащ. Царех цхьаяраш толамца чакхъяьннай Кольски ахгIайрен тIа даьча тохкамех, цхьабакъда азербайджански скважина массехк башхало йолаш я, цудухьа цхьайола прибораш лаьрххIа цунна хьакхолларгйолаш я.

— Къамаьл чакхдолаш белгалде безам бар са, — аьлар Ашраф Ализадес, — Азербайджанера эксперимент чакхъяккхара массехк шу эшаргхилараx. Цу замалахь «скважина йолча», хетаргахь, хьахиннача образецашта экспресс - анализ ярей бурув деттарашта рекомендацеш кийчъяреи шин тайпара Iилман-тохкама центр хургья. Тхо дог тийша да пхийтта километр кIоарга яьча зондажа лаьттан тIехкIоаргача тIоанех лаьца дукха кердадараш довза торо лургхилараx.

[АПН].

ВОРОНЕЖ. Советски район — города эггара къонагIа йола район. Укхаза цхьа бIаь ах бIаь эзар совгIа саг вах. «Белоруссе партийни организаце идеологически кадраш хьахоржаш уж балха дIанийсъешш беча балхах» лаьца бола КПСС ЦК Соцам кхоачаш а беш кадраш кхеара болх дани тоабеш хьайоагIа КПСС райком. Дика вIаштIехьдаьккхад районе пропагандистий идейно - теоретически дешар. КПСС райкома болхлоша денна новкъостал ду царна наха политически знанеш яларен уж кхетабарен балха ленински искусство караерзае. Агитатораштa, политинформатораштa, лектораштa, докладчикаштa хан - ханнахьа дIадовзийт КПСС мехка чурчен арахьарчен политика, экономика, общественни вахара керттера дешаш. Райкомо эргайоахаш тоаю бахача наха юкъе беча массово - политически балха формаш. Производстве къахьегамхошта юкъе беш бола кхетама болх айхха бува нах бакача моттигашка партийни организацеша чакхбоахача боккхача балхаца.

СУРТА ТIА: харжархошта юкъе хьинаре кхетама болх беш йола къона агитатор, кооперативни техникума дешархо, комсомолка Веникова Нина.

В. КОЖЕВНИКОВА сурт ТАСС фотохроника.

Дунен халкъашта юкъера кхалнаьха шу

МАIАЧА НАХАЛ ХЬАЛХА БАЬННАБ КХАЛНАХ

Аз къамаьл ду СССР педагогически Iилмай Академе вице-президентаца. Бернйи кхувш боагIарийн физиологе Iилматохкама института директорца. Профессорца, биологически Iилмай доктороца. Советски кхалнаьха Комитета президиума членаца. Ерригроссийски педагогически общества председателаца. «Знание» яхача Ерригосоюзни общества членаца...

Дукхача нахаца ду аьнна хетий шоана аз из къамаьл? Дац. Цхьаь кхалсагаца ду. Цун цIи — Антонина Георгиевна Хрипкова.

— Эггара тIехьарча данннешка хьежача, вай мехка хIара эзар кхалсагах 739 лакхера е юкъера образовани йолаш я. ХIаьта маIа нах... 737. МаIача нахал хьалха мишта баьннаб кхалнах?

— ШIаьхха ца баьнилга кхетадеш ма-дий. Сийлахьйоккха Октябрьски социалистически революци яьнначул тIехьагIа Россе йиъ кхалсага юкъе цаI мара яцар дешен язден ховш. Мехкбоалехьарча йистошкара кхалнах вIалла а йовзув-дешар ца ховш бар. 48 кагийча къамий кхыметтел йоа[illegible]зув-дешар ца ховла дIа а даьккха, массанега дешийтилга (всеобуч) деккха а да тIадоладеш бар мохк. Вайна массанена а дика ховш да, юккъара из хьалхарча школа йиъ класс, цул тIехьагIа ворхI, бархI класс хиннилга. Укх шера чаккхдерга массанена а юкъера образовани — итт класс яккхара довлилга.

— Мел «мах» бода паччахьалкхен школашка, техникуме деша вагIачунна, студента?

— Общеобразовательни школе хIара шера берага дешийтарга юкъера лаьрхIачу 120 совгIа сом дода, техникуме дешийтарга — 480 сом, лакхерча дешара заведенерча студента «мах» шера 900 гаргга сом ба.

Цул совгIа сайрийнарча школашка, балха боллаше а техникумашка, вузашка дешараштa льготаш тел паччахьалкхено: экзаменаш дIалучей диплома защита ечен хана алапи а долаш кхы тIа а тела отпускаш, лакхерча курсашка деша багIараштa шовзткъе итт процент алапи а долаш кIирагIа цхьаца ди мукъа далар.

— Школа лакхерча классашка деша вгIараш аханел дукхагIа яраш йиIигаш хIанай?

— Укхаза даккха а доагIаш белгалдаккха деза йиIигаш толаш хилар: кIаьнкел дукхагIа багIа уж дешара тIера хьал ца гIовтташ а уйла тIайохийташ а. Цхьабакъда кIаьнкаша «хана фактора» мах дукхагIа бу, доал кара а ийца хьалхагIа шоаш дIаотта гIерташ. Цудухьа лакхерча классашкара школьникаш хувц-хувцаш къахьеги дешен дезача профессионально - технически училищашка, е романтикаца ювзаенна йолча форда дешара училищашка ауар геттара дика кхе[illegible]

[illegible]

— ПТУ кагирхоша Iомаеча 1110 профессеш йиIигашта мел яраш 975 я. Вожаш хала физически балхаца ювзаешна а е организма психологически башхалонаш бахьан долаш кхоана мегаргйолаш ю. [illegible]

Оаха, педагогаша, хьалххагIе а професси нийса харжарах боарам боацаш доккха хIама лоархI. БIаь шу совгIа ха хьалхагIа а тIехьа гIорваьнначa эрсий педагога Ушинске аьннад, нагахьа санна сага шин професси хьахаржаьттув бовле, из Iомаяра цо ма-могга дукхагIа ший низ тIабохийте, тIаккха из ираза коравоагIаргва. Из къаьстта лоархIаме да вай массача XX бIаьшерене. Професси хоржача хана брак ца хилийтар дукха (профтехобразоване системе из хIанз а йолаш я, зIамига а йоацаш), цудухьа дукха болх бе безаргба педагогий а психологий а.

— Лакхерча дешара завеленешкарча студенташта юкъе ахаш мехкарий ба, 2,4 миллион ба уж. МалагIа профессеш я царна дукхагIа хьаштдараш?

— Эггара дукхагIа езараш ераш я: мехка хIара кхоалагIа вола инженери судахои — кхалсаг, хIара виъ лорах кхоъ уж я, хIаьта хьехархоех — 71 процент.

— Хьехархой кхаь даькъах ши дакъа кхалнах ба. Дика да из е во да?

— ДикагIа дар аханел дукхагIа уж бецаре. Ишта я на[illegible]

— Педагогически состав «нийсъяра» деш фуд?

— Эггара хьалха, кагирхошта юкъе хьехархочун професси могае гIерт тхо. Юрташкарча школашка маIа нах-хьехархой вIалла ца тоъаш хиларах колхозашеи совхозашеи педагогически вузашка ухийт шоай стипендиаташ. Шоай моттигашка юха цIабийрзачул тIехьагIа, хьехархочун болх дIа а болабийя, дукха льготаш хул царна. ТIаккха цхьаькха а да: берригача кагирхошта — городенашкарчарна а юрташкарчарна а — педагогически вузий абитуриенташта институте бахара дукхагIа аьттув лу.

— ТIаккха цхьатаррара бокъонаш толхаяр-м хилац цунах?

— Хилац. Ханна чакхдоаха гIулакхаш мара дац уж. Кагийча наха цу тайпара кхыча вузашкара «шоай» моттигаш мехкараштa ют. ДагадоххарагIа аьлча, 1941 шерралца хIанзачул дукха а дукхагIа бар маIанах - хьехархой. Цу тайппара таханара хьал — тIемах даьнна аулам. ТIом дIабаьнначул тIехьагIа хьалкхийна ноахал вахара юкъе денадале а, хьашт доаца традици юхейисай.

— Антонина Георгиевна, Хьо бIаь совгIча балха автор, европейски кхерамзленна тIехьарча советски Комитета член, тайп-тайпарча журналий редколлегей член я... Из дерригa а цхьана тарде мишта вIаштIехьдоал хьа?

— Бакъдар аьлча, хала да. Ди-байса тоъац. Дезале тедко дукхагIа е ловра, къаьстта сайна эггара дукхагIа везачун — виIий воIа, сайна хоза хетача хIамай: Iалаьмате дукха еза сона балет, театральни премьераш се ца хьожаш дIа ца яхийта, керда арадаьнна литература тIех ца далийта гIерт со. Цхьабакъда балхах хулча салоIамо из дерригa а меттаоттаду.

Валерия ПРУТ.
АПН корреспондент.

Уланбаторски кIувсаш ду фабрика халкъа Монголе столица къонагIа йолча предприятех цаI я. «Алтай», «Алтан-Булак», «Улан - Батор», иштта кхыча моделех бола эзараш кIувсаш арахец предприяте станокаша. Дукхача дунен халкъашта юкъерча выставкашка дика мах беш хиннаб уланбаторски говзанчаша кийчъяьча изделешта. Фабрико арахеца продукци дика дIайода Монголе а доазол арахьа а.

СУРТА ТIА: отделочни цехе.

В. СОБОЛЕВА сурт. ТАСС фотохроника.

ХАЛКЪА КАНДИДАТЕХ ДОЛА ДУВЦАРАШ

ДИКАГIЧАРЕХ ЦАI

Назранерча Алиева ГIапура цIерагIча «Электроинструмент» завода коллективо Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета депутаталла кандидат яьй литейно - прессови цеха прессовщица Дахкильгова Мажита Лемка.

ШоллагIа цIа а хиниa дIаэттай Лемкайна завод. Укхаза дIаболабеннаб цун бокъонца бола къахьегама никъ. Из дар хIанзачул итт шу хьалхагIа.

Итт шу... «Электроинструмента» экономика, цун болхлой говзал дегIанха, из «кувгаш тIа этта» шераш да уж. Цу шерашка бокъонца йола говзанч хинна дIаэттай Лемка а.

— Атта хиннадац цунга кхача, — яхаш дагалувц Дахкильговас. Деррига довзаш дацар. Бакъда, боккха безам бар сихагIа производство йовза, моллагIа а говзал караерзае. Къаьстта дукха безабелар сона прессовщица болх.

Дахкильговайна дагадаьлар кхоачашде лаьрхIар заводa кулгалхоша. Литейно -прессови цехе дикагIволча говзанча Нальгиев Увайса новкъосталца говзал Iомае йолаелар Лемка. Шин гIулакх дика довзаш, хIамах дика санхетача Увайса камаьрша дIалора шин опыт къоначa болхлочоа... Из ца кхеташ дар цIаькха а хьалхадоаккхар. Увайса ховра юххьанца Iомадаьр дицлургдоацилга.

Дукха ха ялалехьа дикагIболча прессовщиций мугIаре дIаэттар Лемка. Цу гIулакхо гIадбигар цеха кулгалхой а болхлой а. Цу хана деза шиъ низ, хьинар кхо ца деш, хIара дийнахьа дикагIа къахьегаш хьаера Дахкильгова, шийна енна норма тIеххоачаш а еш.

Тахан моллагIа саг хьага йиш йолаш болх хьабу Лемкас. Цо хьаеш йола пластмассови оатхалаш тIеххника мара хилац. Цехе социалистически яхьа сийг летабер а тIехьабоахар а я Дахкильгова. Цудухьа цун станока уллув латт «Социалистически яхье котало яьккхар» аьнна йоазув дола вымпел. ШоллагIа шу да коммунистически къахьегама ударника цIи, шийгара цо дIа ца хеца. Иштта къахьегарах цо ЦхьоалагIа май хьатIакхоачаш кхоачашъяьй шийна йоагIа пхе шера план.

ДикагIдар, пайданегIдар хьаллаца, из шерагIа доаржаде массаза а кийча я Лемка. Иштта хилар дIадахача шера а. Сверлильни машинкай электродвигателашта эша корпусаш хьалха Ростовера хьакхухьийтар. Цу гIулакхо тIехьатеттар завода болх, хIана аьлча уж хаццахьа хьакхачацар, тоъацар. Завода кулгалхоша лаьрхIар из продукци шоай заводе арахеца. ХIаьта кердача продукцева эггара хьалхарчарех никъ хьабийллар Дахкильговас.

Йоккха опыти лакхара кхетами болча цо лоацачa хана караерзайир керда процесс. Из боккха толам бар. Цех кхаъ хилар ерригача коллективана. Тамаш а яцар — кхыча предприятех тийша йоацаш шоай продукци арахеца торо хилар наьсархой.

Дахкильгова Лемкайна кораяьй шин моттиг. Заводе кхазача, дог деларгдолча дешашца мара хьоахац из.

«Шин болх дика хов, тIехдика караерзаяьй говзал. Контролера тIахьожам ца эшаш Iалаьмате дика хул цо хьаяь моллагIа оатхал. Массанеца Iинеярва, эхь - эздел долаш я, цудухьа сий ду, доархIаш я боккхагIчар а вIачагIчар а — иштта йоах Дахкильговайх литейно - прессови цеха начальника заместитела Хамхоева Яхьяс.

Дахкильгова Лемка дика наставник а я. Шийна хово цо безамца дIалу къоначарна. Цо Iомабаь дукха болхлой ба хIанз цехе толамца къахьегаш. Къаьстта белгала я царна юкъе Мациева Лида. Шин хьехархочоа нийса болх бу Лидас.

Атта дац ерригача коллектива тешам болийта, массанега шин сий дайта. Бакъда, из вIаштIехьдаьннад Лемкай. Цудухьа вай республика Лаккхехьарча Совета депутаталла кандидат оттавара хетаяьча шоай собране Дахкильговай цIи яьккхар цар.

Коллективо сайх беина тешам ца боабе хьожаргья со, сона хов хIанзачул тIехьагIа дикагIа а дукхагIа а болх бе безаргболга. Аз дег тIара баркал ях сай коллектива сох иштта боккха тешам боларах, — йоах Лемкас.

Ленински юбилейни. «За трудовую доблесть» яхача медалашца, дуккхача Сийлен грамоташца белгалбаьккхаб Дахкильгова Лемкай къахьегама никъ. ХIаьта тахан майрра ала мегаргда № 100 йолча Назрановски хоржамий округа кархархоша 15 июне цуна тIекъа ккаж тоссе уж гIалат баргбац аьнна.

Р. ЦОЛОЕВ.

ДОАЛ ЦА ХИЛАР

Доал ца хилар яхилга — из да шийна тIадилла гIулакх бехашха ца кхеташ е тешаме доацаш леладар, лелабе ца ховш, пайда баргбоацача тайпара боахам лелабар, хIаьта из бахьан долаш наьха санна материальни зе дар, цкъаза растраташ ярал, лечкъораш дарал, недостачаш хиларал а тIехдоалаш. Цхьабакъда кхы кIезигагIа Iаткъаш яц цу воча гIулакхий цхьаькха оагIув а. Доал доацаш леладеча гIулакхаша къахьегамца социалистически доалахьенца наьха коммунистически уйла хилара новкъарле яь ца Iеш, шоашта эшачун мара бала хургбоацача, общественни хьашташ теркал дергдоацача боах уж, хIаьта цо а, шин аргIанна, къахьегамцеи общественни доалахьенцеи лертIардаьнна гIулакхаш леладара хьалхара бехктокхаме хила дезаргдац аьнна хеташ йола харц уйла дег чу йоссаю. Цудухьа доал ца хиларо доккха материальни зе даь ца Iеш, наьха санна моральни зулам а ду. Цул совгIа, доал ца хиларо дукхагIча даькъе паччахьалкхен чотах баха безам болча къуй аьттув боаккх.

Боккхий а кагий а вай кулгалхой пачте Iомабу из кулгал моллагIча тайпара а ца деш, хаьдда де, хIара дешага лаьрххIа хьажа, теркал ца деш зIамигеи доккхеи цхьаккха хIама ца дита, социалистически экономика йоккхийча совленехи лакъаргдоацача чурча кхоачамехи продукци тIа-тIа дукхагIа арахецара а из хьаярга дIабода мах лохбара а биззагIа пайда эцилга Iалашде.

КПСС ЦК декабрьски (1974 ш.) Пленумо къаьстта белгалдаьккхад, хIаране бехктокхам лакхбар, инициатива, корта бола гIулакхаш, социалистически уйла дегIакхулар, дег чу йижа дисциплина хилары кхоачамбоацараштца машар ца хилари — балха партийни стила уж оагIош хоадамболлаш болча лоархIаме хилар.

Цудухьа цIенача уйланца къа мел хьегараша, предприятейн организацейн кулгалхоша, бIарча хьэийцача хIара коллективо, каравча пхе шера плана декхараш кхоачаш а деш, керда торонаш лех продукци дукхагIа арахецара, экономе режим лелаю, производства кхоачамаш хьагучадовх, цун эффективность лакхъир дуьхьа хьинар ца кходеш къовсам лоаттабу.

Цхьабакъда вай дуккхача кулгалхоша шоай гIулакхий керттера лоа лархIац массаза а хIамай кхом белгеи хьуомат делгеи, шоаех тийша дIаенна безача маьха хIамаш ебаелтеи лораелгеи.

Кхоачам боллаш знанеша балха опыти йолаш вар хьалха хинна «Чечингазстрой» треста спецСМУ участка начальник Павлов... Цхьабакъда керттердар лаьлладац цунах — шийна тIадилла гIулакх бехктокхаме лоархIилга. Зуламе мелал ярах цо Iалашдаьдац гIишлой материалий нийса учет лелаелга, йоакхо яьиц уж лораяра. Иштта мара кхы доал доацаш гIулакх леладарах 5887 сома маьха гIишлой материалаш теаяц.

Грозненски распределительни мехкдаьтта базе теплосета изоляци во яр бахьан долаш зехьа яйна йIовхал 10 эзар совгIа сома маьха хилар. хIаьта Аргунски шекара заводо конденсат юха ца яхьийтар бахьан долаш гIода хьисапе 28 эзар сом текхар.

«Художник» яхача фабрике во хьадаь керта тIа тохкаду йовлакхаш, тIехкараш, полиэтиленови ногIараш арахецарах 5 эзар совгIа сома маьха зе даьд. Цу тайпара моттигаш н Грозненски кога гIирс беча Назрановски трикотажни фабрикашка а цхьайолча кхыча предприятешка а.

Доал ца хиларца лоаттабеча къовсаме эггара хьалха чакхдаха деза доаладе шийн боахам лелабеча болхлойн культура лакхъеш предприяте е организаце гIулакхашта лакха латтача органий оагIонгахьара санна, иштта общественноста оагIонгахьара а лоаттабу тIахьожам чIоагIбеша дола организационни, хьехама, кхыдола гIулакхаш.

Доал ца хиларца къовсам лоаттабелга правилаш, инструкцеш е приказаш дизза кхоачашдарах доалаш дац, из а чIоагIа лоархIаме дале а, хадданза керда инициатива леха, моллагIа декхар кхоачашдара творчески никъ лелабе, хIамай кхомбергбола кхоачамаш кхы тIа а леха гIерта, халкъа хIара сом лораде деза.

Доал ца хиларах бехктокхаме озалва аьнна къаьстта статья яц Уголовни кодекса тIа. Цхьабакъда паччахьалкхен е общественни хьашташта ноанагIо зе тохаш дола доал ца хилар зуламеча мелала цхьа форма а РСФСР УК 172 статьяга хьежжа кхаь шерага кхаччалца чувалла ха тоха йиш йолаш а да.

Уголовни порядкагIа таIазар деш да совхозий, колхозий, паччахьалкхен е кооперативни, кхыча организацей тракторех, автомобилех, кхыча юртбоахама машинех, уж толхаярца е кагъярца, хIаьта иштта царех оатхалаш яхарца зуламе пайда эцар а.

Цкъа санна дуккхаза а боккхача боараме а промышленни предприятешъа стандарташка е техническа условешка хьежжа а комплектагIа а йоаца, во продукци арахецарах РСФСР УК 152 статьяга хьежжа бехктокхаме оз директор, керттера инженер, технически отдела начальник е кхыча гIулакхаш тIа бале а цу цIераш яьхача наьха декхараш кхоачашдеш бараш.

Вешта, бакъдар аьлча, уголовни бехктокхаме озар мара кхы тайпа боацаш бац доал ца хиларца лоаттабу къовсам. ЛоархIаме да материальни бехктокхаме озар а. Доал ца хиларах зе массаза хул дизза хьатакха деза из бехке бараша. Кхы тайпа моттигаш нийсъелча тIабожабеш бола материальни бехктокхам шин боарам болаш ба: хьатакха бетта юкъера алапи производства кулгалхоштеи тарифни ставка (оклада) кхаь даькъах ши дакъа — производстве брак яьча болхлоштеи тIаложадар. Доал ца хиларца лоаттабу къовсам, доал ца хилара бахьанаш дIадахара тIадерзадаь гIулакхаш комплексни, кхетаварей даьза даргдоацар кхоачашдайтарей наькъий ерригa оагIош кхетамца цхьана таръеш хила деза.

Доал доаца хьал ца нийсдалийтара керттердар — цхьаккха а юкъера ца воалийташ беррига болхлой, моллагIа гIулакх кхоачашдеш уж бале а, общественни доалахьенна хьалхара бехктокхам ца хеташ дола гIулакхаш цар леладеш хилча, бехке бараш кIалхарбаргбоацилгах тешабар.

А. МОРОЗОВ,
Нохч-ГIалгIай АССР прокурора заместитель.

Таханарчул кхозза дукхагӀа

Аргунски крупнопанельни домостроене завод эксплуатаце дӀаелар 1962 шера. Завода проектни мощность шера 35 эзар квадратни метр яр. Цу боарамга ца кхоачаш ийс шу даьккхар предприяте. Эггара хьалха проектни мощность 1971 шера карлерзайир заводо, дукхагӀча даькъе 1970 шера а ерзаеш.

Мишта хилар из?

Керттера ца 1970 — 1972 шерашка гӀишлошъяра Нохч-ГӀалгӀай управленен завода коллективош производственни площадашта реконструкци яр, технологически процессаш дӀахо тоаяр. Завод мукъаьккхар крупнопанельни домостроенена чу ца йоагӀа продукци арахецарах. Цудухьа арахецача еррнгача продукце боарамга диллача 91 процентага кхоачаш хилар крупнопанельни домостроени. Из предприятена чӀоагӀа специализаци яь хилара дола тешал да. Белгалдаккха деза, духхьала арахецача продукце тайпаш хийна ца Ӏеш, сборни аьшкабетонал дукхагӀа хилар арахецацӀеной оатхалаш.

ГӀулакх тоадара иштта лоархӀаме хилар къахьегам дикагӀа вӀаштӀехьбаккхара йола мероприятеш, керда службаш вӀашагӀйоахар, управлене структура хоалхане хургӀоацаш хиннар. Цу деррнге вӀаштӀехьдалийтар къахьегама овсарле цӀаьхха лакхъе.

Цхьаькха боккха пайда баьнна гӀулакх да рационализаторство. Рационализаторий инициативагӀа тховнашта ехка плиташ кассетни отделене чухь а ца еш арахьа, полигона тӀа ергӀйолаш вӀаштӀехьдаьккхад. Иштта керттерча корпусера ара а йихьа спецформашка е лаьрхӀар еррига аӀамагӀйола оатхалаш а. Маркхалабетонни узла чура кассетни отделене бетон хьаккхачийтара транспортер оттаяй, арахьара пенаш лоаттадара йола кердача конструкце стеллажаш яьй, хьалха кулг - кара дӀа-хьа телаш хинна сеткаши каркасаши дӀателара тележкаш - контейнераш оттаяй.

Крупнопанельни домостроене завода реконструкци яр хӀанз а чакхдаланза да. Из яь яьлча цо вӀаштӀехьдоалийтаргда шера 120 эзар квадратни метрга кхоачаш цӀеноти хьадара эша оатхалаш арахеца. Из тахан арахецачул кхозза а дукхагӀа я. ПроектагӀа лаьрхӀа я кердача тайпа, дикагӀа планировка йолча кхоазза, ийссаза вӀаштӀардаьча цӀеношта крупнопанельни оатхалаш арахецилга. ПланагӀа тӀахула шу долалуш гӀишлонхошка дӀакхоачаргья 144 квартирах латтача ийссаза вӀаштӀардаьча цӀеной конструкцеш.

Шерра даьржад завода реконструкци елга. Советски Союза дукхача городаша дакъа лоац цу гӀулакха юкъе. Компрессораш Москвера ухйит, электропульташ — ГуржегӀара, виброплощадкаш — Уралера, коарнаш — Тулера, точечни сварка станокаш — Ленинградера кхоач цу заводага. Иштта Читера, Оренбургера, кхыча городашкара кхоач оборудовани.

Керттера производственни корпус автоматически бетон хьалуча конвейерни линешца Ӏалашъяь хургья.

Завода реконструкци яра балхий генеральни подрядчик СМУ-9 я. Пусковой объекта гӀишлон участка начальник ва шийн гӀулакх дика довзаш вола Матуев Лема. Дика вӀаштӀехьбаьккха ба завода болхлой - гӀишлонхой къахьегам.

ТӀехдика къахьег укказа плотникий бригадира Ленина орден лелаеча Кудрешов Кузьмас, монтажника Шилов Анатоле, отделочницас Кургузкина Зинаидас, иштта кхычар а.

Т. ДИКАЕВ.

Яхьа итогаш еш я

Пхьккха встречни план тӀаийцар пятилетка тӀеххьарча шера СПКБ «Нефтегазпромавтоматика» опытни завода коллективо а. Паччахьалкхен планал совгӀа 1975 шера 100 эзар сома маьха, хӀьта еррнгача пятилеткагӀа лаьрхӀача 800 эзар сома маьха продукци доахеца, балха халача процессашта механизаци яр. Ӏилман ларда тӀа къахьегам вӀаштӀехьбаккхар бахьан долаш къахьегама овсарле 1974 шера планагӀа лакхъяьчул 11,3 процент совгӀа лакхъе, Ӏилман ларда тӀа къахьегам вӀаштӀехьбаккхара йола мероприятеш чакхъяхарах 4 эзар сом пайда эца — иштта да заводчанаша укх шера тӀайийцача встречни плана керттера декхараш.

Хьалха дӀададача шерашка а саина де лаьрхӀараш дика кхоачащдеш хьабоагӀа заводчанаш. Чакхбаьнача бӀь бетта яьча итогех товарни продукци арахецара план 105,6 процент, встречни план лаьрхӀача 103,1 процент кхоачашъяьй. Вешта аьлча, встречни планагӀа 1275 эзар сома маьха продукци арахеца езача 1315 эзар сома маьха продукци арахийцай. Продукци маьхал яккхара план 106 процент, встречни план а дӀалаьрхӀача 103,3 процент кхоачашъяьй. Къахьегама овсарле лакхъяра план 102 процент кхоачашъяьй.

Дуккхача гӀулакхех латт цу толамий лард: болхлоша лакхара сакхетамца къахьегаш хиларах, цар къахьегама хьалаш дикагӀча тайпара вӀаштӀехьдахарах предприяте кулгалхоша, партийни, профсоюзни организацеша йоакхо еш хиларах, кхыдолча гӀулакхех а. Масала, укх шера Ӏилман ларда тӀа къахьегам вӀаштӀехьбаккхара 14 мероприяти чакхъяккхарах 4,5 эзар сом пайда хиннаб. Цу мероприятех я укх шера вӀашагӀъехка оборудовани ремонт яра йола комплексни бригадаш. Цу тайпарча хӀара бригаде монтажникаш, слесараш, фрезеровщикаш ба. Серийни йоаца Ӏалаьмате дукха къахьегам дӀабода опытни образецаш арахецара керда экспериментальни участок вӀашагӀъеллай укх шера заводе, производствана юкъейнхьай гальванически покрытеш еш йола типовой технологически процессаш.

Цхьаькха цхьа керда хӀама да укхаза: укх шера паччахьалкхен дикала Знак хьожайтара цхьа издели кийчъеш я.

Цу деррнгенна ийсса дика вӀаштӀехьъяьккха лел «Нефтегазпромавтоматика» заводе социалистически яхь. Шоайла яхье яьнай завода участкай, цехий коллективаш, иштта къаьст-къаьста бола болхлой. Укхаза шерра яьржай «ДикагӀвола болхло», «Профессех дикагӀвар» «ДикагӀвола мастер» яха сийлен цӀи яккхара йола социалистически яхьа формаш. Завода участкаша «Пятилетка тӀеххьарча шера — продукци дукхагӀа, дикагӀа, дӀалодаа кӀезигагӀа долаш» яккхара тӀехьа шеора яхь лелаю шоайла.

«ДикагӀесла болхло» яха цӀи яккхара йолча яхье дакъа лоац масса йолча профессей болхлоша. Котваьннарех лоархӀ тӀехдика ший профессий караерзаяьр, масаза а производственни задане тӀеххкхоачашъер, шийн къахьегам Ӏилман-ларда тӀа вӀаштӀехьбаьккхар.

Социалистически яхь дикагӀа вӀаштӀехьъяьккхара, дикагӀйола опыт дӀа-хьа эцара кхыча заводашка каст-каста яхе хул болхлой делегацеш, цига шоашта бӀаргадайначох, пайда баргба аьнна хетачох новкъосташка дуаи. Масала, болхлой делегацеш ух Нальчикерча СССР 50 шу дизара цӀерагӀча телемеханически аппаратура заводе, Киевера автоматика института опытни заводе.

«Нефтегазпромавтоматика» заводе болх беш я «Значие» общества юкххьанцарча организаце лектороки гоупна. Социалистически яхьах, цун лоархӀамах, формаех лекцеш йийшай лектораша болхлошта хьалхашка. Масса йолча участкашка болх беш я комсомольски, коммунистически къахьегама, квалификаци лакхъяра йола школаш, кружокаш.

Укх шера хьалхарча квартала социалистически яхье карагӀаьянарашта яьча итогех хьалхара моттиг сменашта юкъе Г. С. Бреславкаяс кулгалдеча сменас, бригадашта юкъе хьалхара моттиг Л. Подпоринас кулгалдеча радиоаппаратура монтажйеций бригада, П. Титаренкое кулгалдеча слесарий бригада яьккхар.

Хьалхарча квартале социалистически яхье котало яьккхар технически отдела йоккхагӀча инженера Н. Чикутинас, слесарь-инструментальщика В. Чередниченко, экспериментальни цеха слесара В. Барбитова, механически цеха токара П. Плугатырева. Цар портреташ завода Сийлен доска тӀа хьалтеха доахк.

Л. АУШЕВА.

Кара-Куль яхача гидрогӀишлонхой поселке я Фрунзенски политехнически института филиал — сайрийнара юкъара технически факультет. Из чакхъяьккха 800 сагӀ тӀаккхетаро дикка гӀо дир цу гӀишлон специалистий отряда. ХӀанз факультете дешаш ва 300 совгӀа студент.

Сурта тӀа института студентка, керттерча сооруженей управлене мотористка Оезова Мура.

А. ПОЛЯКОВЕИ М. ШЛАФШТЕЙНЕИ сурт. ТАСС фотохроника.

Бригадеи цун кулгалхои

Нохч-ГӀалгӀай гӀишлошъеча управлене СпецСМУ-10 гӀишлошъерий бригадашта юкъе эггара дикагӀа лоархӀачарех я Цечоев Ӏабдул-Хьамид керте латта комплексни бригада. Вай мехка цӀи хезача Социалистически Къахьегама Турпала Злобина методах къахьегаш я из. Цох боккха пайда баьнаб бригадана. Дикка тоаденнад цун технико-экономически хьоккамаш, лакхъеннай къахьегама овсарле, гӀишлошъерий алапи. Цхьаккха смена дӀаяхийтаяц бригада болхлоша шоай сменни норма 140—150 процент кхоачаш ца еш. Цудухьа ший пхе шера задани дикка тӀеххкхоачаш а еш тӀайоагӀача пятилетка календарагӀа къахьегаш ба уж.

Укх шера цхьоалагӀча феврала денз бригадерча гӀишлошъераша хьалдетта даьккхад Грознерча кхоалагӀча микрорайонера 80 квартира йолен В. И. Ленина цӀерагӀча улица тӀара 75 квартира йолен шин чӀа, хӀанз цига цар хьалдотташ латт 75 квартира йола наха чубаха цхьаьхка цӀа а. Хьалхарча ах шера шоаш тӀаийца хинна социалистически декхараш дикка тӀехкхоачашдаь цар.

Ткъаьх шу да гӀишлошъеча Цечоев Ӏабдул-Хьамида къахьега. Царех дукхагӀдолча шерашка бригадир волаш хьавоагӀа из. Шийн новкъостий болх дика вӀаштӀехьбаккха хов цунна. ХалагӀча участкашка хьожабу йоккхагӀа опыт яраш, болхлошкен гӀишлон техникаген биззача низаца болх байтар дукха эша материалаш ханнахьа хьатӀаййт, хӀаранегара доагӀар хьадех. Бригадир духхьала кулгалхо хинна ца Ӏеш болхлошта кхетам луш а хила везилга дика кхетаду Ӏабдул-Хьамида. Цудухьа дукха кхетама болх бу цо гӀишлошъерашта юкъе, ший опыт дӀа а луш хьалкхебаьб цо бригадера беррнгаш а хӀана бац аьнна бола гӀишлошъераш.

Иштта къахьегаш вале а общественни балха тӀа дакъа лаца а ха корайоагӀа цунна. ГӀишлошъерийн промстройматериалий болхлойн профсоюза обкома члени къахьегамхой Грозненски горсовета депутати ва из. Цу даькъе шийна тӀабилла моллагӀа болх, къахьегамхоша тӀадена гӀулакхаш кхоачашдалца сатийна Ӏеш оамал яц цун.

Дуккхача шерашка хьинаре къахьегарах цунна еннай Къахьегама Цӏеча Байракха орден, Ленински юбилейни медаль, Нохч-ГӀалгӀай АССР заслуженни гӀишлошъери ийслагӀча пятилетка ударники яха сийлен цӀераш, «1974 шера социалистически яхье котваьннар» яха сийлен знак, ХӀаьта тайина сийлен грамоташ, ахчан премеш, къахьегама книжка тӀа дӀа а яздеш яьха баркалаш итташ да.

Б. КОСТОЕВ.

СУРТА ТӀА: (аьрдехьара аьттехьа) монтажникаш В. Шевцове, К. Пацкина, бригадир Ӏ-Хь. Цечоев.

А. ПОНАМАРЕНКО сурт.

КИРГИЗЕ ЖА ЛЕЛАДЕРИЙ ТОЛАМАШ

30-ча шерашка кхачхалца мосса тхаи думени дола, юкъерча дегӀара, дукха продуктивность йоаца жа леладора Киргизе. ХӀара устагӀанна тӀера доаккхаш хиннар деррига а, ферташта мара пайдана доаца, морса тха мара дацар. Керттера продукци мухьи думии лоархӀар.

Лаьтта леладелга шерденначен доакъараш доахачен доккхийча боахамий — колхозийи совхозийи — хьалашка моттигерча фух дола жа леладар пайдана хиннадац. Никъ цаӀ бар — фу хувцилга. ЛоархӀамегӀара кхо фактор — дика тха, тӀехдика дулх, лакхача лоамашка леладеш хилча мехкал ца хилар — шоай дегӀана цхьана дика таръеш дола жа эшар.

Из болх дӀаболабир хӀанз Киргизски Ӏилмай Академе академик волча къонача Ӏилмахочо Лущихин Михаилен «Джоан-Тюбе» яхача совхоза специалисташен. Моттигера думеш дола жа биткъа хьоаса бола тха доахача фуца вӀашагӀъяде лаьрхӀар. Боккъал дика чакхбаьлар из болх. Керда хьахиннача жа фух «киргизски биткъа хьоаса бола тха доахар» аьнна цӀи тиллар. Лоаман даьгӀенашка тардаларга диллача думеш долча устагӀий фул эшашагӀа дац из фу, лазараш кӀезигагӀа хул цунна.

ХӀанз республике керттера а хинна дӀаэтта из фу хьадарца цӀенача фух дола хьайбаш доладе эттай колхозаши совхозаши.

— Жа леладелга, — йоах республика юрта боахама Министерства керттерча специалиста Мулла-Ахунов Юсапа, — эггара пайданегӀа дола боахама дакъа а хинна дӀаэттад. Лоаман районашка 95 процентага кхачхалца йола доходаш цо тел. Революци ялале хьалхарча ханаца ийсдича диззза дукхагӀа хиннад хьайбаш. ХӀанз тха 10 миллион устагӀа ба. Соакха 30 эзар тонн совгӀа тӀехдика тха даьккхар оаха. Из даккхарга диллача мехка кхоалагӀча моттиге дӀаэттар республика (РСФСР-и Казахстани дӀаьлча).

«Киргизски биткъа хьоаса болча фуно» юхь дӀайолайир кхыча фунех дола жа леладелга дегӀадоаладара. Хийцна юкъедоаладеш латт ах биткъа чо бола тянь-шаньски фу. Из дулха а тхана а геттара дика да. «Чон-Алай» яхача совхозе лакхача лоамий бирсача хьалашка (форда тӀехен тӀара 3,000 метр совгӀа лакхача) кӀувс санна ах морса чо бола тха доаккха, думи бола ший тайпара кӀай устагӀа хьахилийтаб.

Биткъа чо бола тха доаха жа леладара Киргизе доаха толамаш цхьа бахьан доацаш дац: укхаза хадланза тоаю лоамашкара даьгӀенаш, дукхача халача балхашта механизаци ю. Цхьабакъда керттердар — жа леладара специалистий, дошоча хьаьса говзанчий кадраш вӀашагӀтохар. Республика доазонел геттара дӀаараяьннай, масала, Орпочерски опытни станцерча ТынаевгӀар дезала сийле. Алхха цхьан бархӀлагӀча пятилетке шоай Ӏуьйшкара 360 эзар сома цӀена пайда баьккхаб цар.

Город Фрунзерча К. И. Скрябина цӀерагӀча Киргизски юртбоахама институте бӀаьш Ӏилмахой-зоотехникаш кийчбаьб. Циггача хадданза болх беш я жа леладерий курсаш.

Республике дайм тоаду жа Ӏуй къахьегамен бытен хьалаш. Кхыметел эггара гаьнагӀча моттигашка а болх беш я школа, клуб, библиотека, тика, больница, бытовой комбинат, бани, бувзама отделени а йолаш йола 20 культурни центр. Жа Ӏуй шоаш миччахьа хилча а шоаш вахарах хьала ба аьнна хеташ бац. Эшаш хилча вертолет а йохийт уж болча.

ХӀанз ше дегӀадара кердача этапа чу долаш латт Киргизе жа леладелга. Эргаьккха тоаеш латт доакъарий база, хьайбай продуктивность лакхъяра болх дӀахо а беш ба. Ӏай даьгӀенашка жа доажаделга дӀа а даьккха, жа чуоцадаь кхоабаргдола гӀулакх деш латт республике.

Аркадий ПАЛЬ, АПН корреспондент.

Фрунзе.

ЮХА ДИЙНДАЬ КХАШ

«Шоай кулгашцен кхетамцен вай лаьттанна керда низаш деннача мелиораторашта» — цу тайпара йоазув даьд дийь шу хьалхагӀа деррнга мелиоративни балхаш даь даьннача Антанас Снечкуса цӀерагӀча колхозе оттаьнча обелиска тӀа. Цу хана денз кхебу укказа кхыметтел Ӏаьржа лаьтташ долча къулбехьерча дикагӀча боахамий а сий доаккхаргдолаш бола хьувкъам. Гектара тӀара 50 центнер ялат! Из а мичара даьккхад аьлча — дукха ха йоацаш а тӀехьа 14—15 центнер мара ца доаккхаш хиннача лаьттара.

Укх тӀеххьарча 10 шера сов тӀаьда дола лаьтташи ушалаши йокъа я яь 1 миллиони 276 эзари гектар мукъаяьккхай Литве.

ТӀоадал сов дукха йолча зонана юкъе йодача тха республикана къаьстта а лоархӀаме я мелиораци. Тоъал йовхал а йоацаш, Ӏы гӀетташ кӀеззигӀа мара лаьтташ ца докъалуча, цхьан оагӀорахьа теӀа е вӀалла ца таӀаш лаьтташ долча, лаьттанца мистал, кӀотаргаш. ТӀой сов дукха долча тха моттигашка кхай беркат алсамдаккхарал юртбоахама продукци дукхагӀа яхаран лоархӀаме гӀулакх а хинна дӀаотт мелиораци.

Тха республикера сов тӀаьдеи ушалаш йолен лаьтташ 3 миллиони 645 эзари гектар, е еррнгача территорех 54,4 процент да. Сов дукха тӀоадал йола лаьтташ дукха хиларо новкъарле ю юртбоахама производствана интенсификаци яра. Республике тоъал дукха да докъадара-тӀоададара гӀулакхаш чакхдахарал совгӀа культураш дӀаера а дукха балхаш де дезаш йола эрий тӀаьннача баьший цонаши даьгӀенаши тӀайола лаьтташ.

Буржуазни Литвера ахархоша дика кхетадеш хиннад лаьтташта мелиораци янза ярглйоацилга, цудухьа шоай низ ка кхоачча къовсам лоаттабаьб цар тӀоадал дукха хиларца. Цхьабакъда частни доалахье йолча хьалашка мел хиина а пайдана мелиораци е низ кхаьчабац цар. Цу тӀа а лаьтташ докъаделга башха теркал деш хиннадац Ӏаьдалаша, ахча кӀезига хьахецаш хиннад цу гӀулакха. 20 шера дӀакъаӀаача дренажаца еррнгаш а 12 эзар гектар мара йокъаяьяц буржуазни Литве. Из хул хӀанз тха мелиораторашта шин кӀиранаш йокъаер миссел.

Буржуазни Литвас тха мелиораторашта тӀехьаленна йитар еррнга а кхыча мехка хьаьцхьа экскаватор мара яцар. Цудухьа Советски Ӏаьдал даьннача хьалхарча шерашка тха мелиоративни организацешта Ӏалаьмате чӀоагӀа эшар торкотораш, автомашинаш, лаьтта оахна техника.

1949 шера республике хьалйир эггара хьалхара, Паневежски машинно-мелиоративни станци. ХӀаьта шу даьннача гӀолла цхьъ яр цу тайпара станци. ХӀанз Литвай мелиораторий доалахьа я 1365 цхьацца лекхарг долен 1413 дукха лекхарнгаш долен экскаватораш, 2184 бульдозер, 3687 кӀотаргаш хецаю машин, торкотораш, кхыйола машинаш.

Эггара прогрессивнегӀа йолча методашца ду республике мелиоративни балхаш. 1965 шера денз дренажаца мелиораци ю лаьтташта. Юстара кхесса хий дӀаухийтачен хий дӀадехкачев каналашта меттел тӀатӀа дукхагӀа делаю дӀакъайла коллектораш. Вешта цу гӀулакхо хӀара 100 гектара лоархӀаш докъадаьча лаьттай кхы тӀа а 2,5—3,0 гектар мукъа-м йоакх. Наха новкъостала оарцагӀа йоагӀа механизмаш сангарашка лаьтта чухьаккхар, каналий оагӀош чӀоагӀдар, кхыдараш санна дола хала балхаш деча хана.

ДӀакъайла дренаж шерра йоаржаяь хьалъяра дренажни турбаш наьха санна дукхагӀа хьае йийзар. Хьалйир керда специализированни кхо завод. Хьалъеш латт дренажни турбаш ю йоккха Игналински завод.

Балхаш дика вӀаштӀехьдахара, еррнга объекташ гӀишлой материалашца, балха низаца, техникаца шоай ханнахьа Ӏалашъяра новкъостал ду производствана диспетчерски управлени яро. Диспетчерски бувзам лелабу тха еррнгача гӀишлой-монтажни управленейка. Цу служба декхар да факташ белгальяьи шийн ханнахьа информаци тийнинеи ца Ӏеш, сагоагӀа дола деррнга деш хье на долийташи ийсен къоасталга а. ХӀаьта мелиорацеа хин боахамен министерствана шийна чухьа управлене автоматизированни система оттаяй.

Юрта социалистически эргало ярон паччахьалкхено новкъостал дарон вӀаштӀехьдаьхад массе метте ушалаши тӀада лаьтташи докъаде йиш хулийташ дола хьалаш. Республике мелиоративни балхаш алсам мишта дуал хьахьоакх укх цифраша: нагахьа санна 1960 шера дӀакъайлача дренажаца оаха 35 эзар, 1970 шера — 130 эзар гектар лаьтта докъадаьдале, укх шера тха докъаде деза 150 эзар гектар.

ХӀанз, мелиораци лакхен тешамен хьувкъам кхебара лоархӀамегӀарча хьалех цаӀ йолча хана, паччахьалкхено цу гӀулакха Ӏалаьмате дукха ахча хьахецача хана, къаьстта лоархӀаме хул мелиоративни балхий технологе дешаш. Юххьанцарча шерашка хий юстара кхувса каналаш доахилген лаьтта докъяду сеть хьаелген мара лархӀацар шоай декхар. ХӀаьта лаьтташка культураш дӀаювлген докъадаь лаьтташ карадерзаделген колхозаштен совхозаштен тӀаднладар.

Къахьегам цу тайпара бекъаро новкъостал дацар дӀалахийта ахча сихха юхаметтаоттадара. Балхаш вӀаштӀехьдахара кхыча тайпара формаш лаха йийзар. Вахаро хьалхадаьккхад, балхаш комплексно леладари деррнга лаьтташ дӀадуургдолаш кийчдарца уж чакхдахари ийсагӀа хилар.

Оаха тхоашта цхьа порядок оттаяй. Цу порядкагӀа мелиораторий болх чакхбаьнарг лоархӀ, нагахьа санна докъадаьча лаьтташка дӀайийнача баьцаша цхьан гектара тӀара 40 центнерал кӀезигагӀа йоаш йол лойя, ялатий е кхыча культурай хьувкъам кӀезигагӀа кхете а кхоалагӀа дакъа ӀотӀаккхете. Опыто бакъдаьд, цу хьалашка мара, декхар комплексно кхоачащдича мара мелиораци толаме чакхйоаккхалургйоацилга.

Ялаташ кхедерша ала бокъо йоацаш алац дренированни лаьттаех — лаьтта леладара дошо фонд аьле. Нагахьа санна 1965 шера хӀара боахама юкъера лаьрхӀача докъадаьча лаьттай 267 гектар кхоачаш хиннале, хӀанз эзар гектага кхоач. Мелиорированни лаьттан гектаро 8—9 центнер дукхагӀа лу ялат. Пасвальски районерча докъадаьча лаьтташка дӀайийнача ялата культурай хьувкъам 1974 шера 38,4 центнер хилар, хӀаьта «Нарадава» яхача плодопитомникерча 51,7 центнер. Ионишски районерча ушалаш хиннача, хӀанз докъадаьча лаьтташкара соахка юкъера лаьрхӀача 36,7 центнер ялат гулдир, хӀаьта цу районерча «Барюнай» яхача колхозерча 330 гектарах хӀара гектара тӀара 55,5 центнер яьккхай.

Соажка догӀаш делхаш хиннача хаоттамо къаьстта цӀаьра хьахьеккхар лаьтташ докъадаьах боккха пайда боалаш хилар. Докъадаьча лаьтташка мара вӀаштӀехьдаргдалар комбайнаьца хьувкъам чуэца. 1974 шера шекара свекла дӀае аьнна къоастадь хиннача деррнгача лаьттах 80 процент докъадаь дар. Цо йиш хилийтар гурахьа хаоттам вӀалла аьтув боацаш хиннача хьалашка хьувкъам чуэца а хӀара гектара тӀара 248 центнер яккха а. Кхы а дукхха доаладе йиш яр лаьттан беркат алсамдаккхара мелиораци мел боккхача лоархӀаме я дог теша а деш хьахьоакхаш дола масалаш.

1965 шера денз да тхо хий дехка системаш йохкаш. Республикерча дукхача колхозашцен совхозашкен болх беш я уж. Опыто хьахьоакх, баьцадааращта хий дийхнача уж 70 процентагара 80 процентага кхачхалца, ялаташ — 40 процентагара 50 процентага кхачхалца дукхагӀа хьувкъаш хилар, хӀаьта даьгӀенашкара баьцаш шозза дукхагӀа хьувкъ.

Планаш йоккхий я литовски мелиораторий. ИйслагӀча пятилетка шерашка дӀакъайлача дренажа методаца йокъаяьй 750 эзар гектар, 300 эзар гектара тӀа хьаяьй цкъа дӀайийнча дукххача шерашка тӀаьоалачи баьцний цонаши даьгӀенаши. 55 гектара тӀа хьалъяьй хий дехка системаш. Хий дехкача лаьттай тоъал доккхача дакъа тӀа дехкаргда городашкара, кхачан промышленностера, хьайбаш леладеча фермашкара арахха хиш.

Ионас ВЕЛИЧКО, Литовски ССР мелиорацеи хин боахамен министр. (АПН).

«Операци йоацаш дарба ду дикагӀволча хирурго»

Хьуна юкъерча кӀаьда тӀа ловзаш доахкаш хиннад бераш. Дийхка гаьн тӀара бурилг кхийттай ялх шу даьннача Володе бӀарга чу. БӀарга хинна чов теркалъяьяц даси наназ. Из сихха йийрзай, цхьабакъда човкабаь бӀарг хӀама во бӀаргаго баьннаб, кхыметтел бӀаргсаьнаша а новкъостал деш хиннадац.

Тха клинике воалавир кӀаьнк. Тхона гучадаьлар сетчатка чура яьнилга! Из я бӀарга эггара боагӀа хинна ца Ӏеш, эггара лоархӀамегӀа а йола пордув: цун кагийча клеткаша сердал чу а лаьце, тӀаккха, цунах электрически импульс а йийя, бӀарга пхаьна чу гӀолла хьаь чу йохийт из. Сетчатка чура яьннача хана чӀоагӀа талх бӀарга оптика, тӀаккха бӀарга хӀама дика бӀаргагац, хӀаьта цкъаза геттара бовш а хул.

Володий бӀарг, ма-дарра аьлча, бовча дӀакхаьча бар. Нагахьа санна массехк шу хьалхагӀа из ийсденнадаларе, Ӏалаьмате чоалхане операци е езаргьяр тха кӀаьнка, хирургоше хьалхагӀа лаьттача метте юха оттаергъяр сетчатка, тешаме дӀачӀоагӀъергьяр из, бӀарга тӀагӀолларча пордувна (склерана) лакхача е вокх оагӀорахьа, геттара лохача температураца, электрически токаца е концентрированни серни кислотаца воздействи а еш. Царех моллагӀа болх чакхбоаккхача хана склера йоагаю, цунах чов хул. тӀаккха юххера а — сетчатка къовлайолийташ бода муъ Ӏалаьмате, кхераме гӀулакх да! Са гойтача клеткай цхьа дакъа ла. Цхьабакъда цӀа доагача хана запавеекех велхаш мича хул: нагахьа санна операци яьчул тӀехьагӀа сетчатка юха ший моттиге дӀа а этта, дика дӀачӀоагӀъелча, муаш хиннача метте кӀезиг-дукха «бӀаргаса эшадеча участкашка» бӀаргаса гора новкъарле яц — бӀаргасино чулоацаш йола моттиг тоъал шера хул.

Сетчатка чура яьлча еш йола операцеш дуккха ха хьалхагӀа денз а тайп-тайпара а кийчъяь я. ДукхагӀйолча хана царех дика пайда боал. Массаза а хӀана балац из? Сетчатка халар е хьакъастар лора бӀаргагу бӀарга морха чурча участкага хьожача хана, хӀаьта воздействи тӀеханахьара ю. Чов хиина моттиг къоастаяра методаш кӀезига еце а, хӀаьта лоро дераш математически лоархӀамаш хиларах а къоастам бокъонца ийса буларгбац: хӀара сага шийн я лоарзагӀленаш.

Цу тайппара, массехк шу хьалхагӀа, Володяна операци йича, дукха а чӀоагӀа саготдеш а хьежаргдар тхо цунах фу хул. Цхьабакъда тха из е ца езаш гӀулакх ийсденнад. Тахан лорий-офтальмологий бе снай «лазерни скальпель» — шеръяьча бӀарга цӀера чу гӀолла оаха бӀарга юкъе йохийташи эшаш йола воздейства еши йола низ бола готта сердала зӀы.

Сенах латт из? Сетчаткана тӀагӀолларча пордона юкъе (пигментни эпителе) сердалон низ йӀовхалон низага боал, тӀаккха цо доагам ду. Доагам? ХӀаа—доагам, цхьабакъда бокъонца шийн боарамагӀа, дӀахо сетчаткана фиксаци яра бокъонца эшаш йола воспалительни процесс йолайолийтаргйолаш дар.

Мишта дагадехад лазера зӀанарах пайда эца? Окулисташа теркалдаь дукха ха я: малх лаьцачул тӀехьагӀа бӀаргаса, цкъаза паьха санна а эшалуш, эшаденнад яхаш кадаш дукха пациенташ ух царна тӀа. КӀурз тӀабоаллача Ӏоакънига чу гӀолла а ца хьежаш хьийжа хиннаб уж лаьцача малхага — шийн бӀаргасин йоакхо ца ярах хур иштта да. Шийн хана Платона а ма яьхадий: духхьал маьлха е хи чурча цун сурта бӀарахьийжача бӀаргаш дов тарлу. Цу тайпарча пациентий бӀарга буха тохкам бича сетчатка геттара меттахьа яьнна хилар гучадаьннад, хӀаьта лораша цунах «сердалоно даь доагам» аьнна цӀи тиллай. Цо дагадохийтад дарбии гӀулакха къаьгача сердалах пайда эцилга. «Сердала скальпель» кийчъе гӀийртаб, линзайн кизгайн система новкъосталца маьлха зӀанараш тӀа а увзаш. Цхьабакъда из дӀадоладича чоалхане гӀулакх хиннад. Медицински технически говзало окулистий кара тӀехьагӀо мара кхачийтанц воздействе низен моттиген бокъонца ийса боарам оттабе йиш йола лазерни луч.

ХӀанз сердалон коагуляцех дика ка йоалаш пайда эц сетчатка тедаенна хилча, цхьабакъда Володе яр хьахаьда хиннай — из эйп кхерамегӀа да. ХӀаьта хала операци ца а еш дарба де лаьрхӀар оаха Володена.

Володега аьлар оаха: «Кхоана баьдеча цӀагӀа хьа бӀарга сурт доаккхаргда оаха», — цудухьа сатийнна делар из унзаре къега хирургически оатхалаш тӀалатта истолаш доацача операционне. Коагуляционне чу керттера цхьа прибор латт: офтальмокоагулятор. Лозабаьлча Володя бӀарга прибора кортилг тӀа а белла, зӀамигача цӀеча лампилга бӀарахьажа аьлар оаха. Чоалхане йоацача цу оатхало хирурга новкъостал ду бӀарга буха тӀара коагуляци е езаш йола моттиг бокъонца ийса белгалъе. Къаьстта шоай тайпарча окулярашка гӀолла лора хьакорайоагӀа човхаяь моттиг, тӀаккха бӀарг тӀера ца а боаккхаш шийн тайпара «оаршув» бӀарге лоац, тӀаккха «клака» тӀа цӀелг тоӀабу: хьожаьча моттига юккъе тӀакхет сердалон зӀы.

Укхаза эшаш дац чоалхане лоархӀамаш — тургӀоацаш хьожаю оаха, хӀана аьлча геттара шаьра бӀаргагу тхона бӀарга бух, эггара пайданагӀа йолча меттера реакци корайоагӀа. Воздействех боала пайда цу сахьате бӀаргагу — «топ яьннача» минуте хьаотт ӀажагӀча бесса герга фокусаш — сердалоно воздействи яьнча моттигера сетчатка дулха хьаьса температура цӀаьхха 60—90 градусага кхоачаш айлу. Оаха хӀама хоадаяц, сердалон зӀы естественни наькъагӀа йода пхьаьнашта холургйола моттигаш чуйоацача сетчаткага кхаччалца. Тамаш а я! БӀарга сийрдача доакъошка гӀолла — бӀарга тӀерча пордох, — «со йиталахь» аьнна окулисташа цӀи тиллача бочача бӀарга цӀерах, кизга санна йолча бӀарга бурилгах ше чакхйоалаш царна цхьаккха зе дац сердалон низ болча кӀежо! Фиксаци еча моттиге яь Ӏац зӀы воздействи, «бӀарг-цӀацкъам тоха ца кхувча» юкъа — секунда 1/25 дакъа ха ялале ду цо ше дер.

Кердача метода тоорнаш геттара дика я: цо лазар дац, хьалххагӀе а кийчо е ца езаш дарба де йиш хулийт. Сердалон хирурге йиш хулийт дулха ьоаса ца хоадабеш, бита а «дикагӀвола хирург ва операци е ца езаш дарба дер» яха йовзаш йола парадокс чакхъяккха а.

БӀарга сурт доаккхаргда оаха аларца оаха Ӏехаваьвац Володя. Белггала, сурт даккхара кеп йолаш я а я сердалоч хирурги, хӀана аьлча аппарат йолайолийтача ханна сийрда сердал эккхаш бӀаргагу. Цул совгӀа, сеанс йолаялален чакхъяьнначул тӀехьагӀеи бӀарга буха сурт доакх прибора чу оттаьнча фотоаппарато. ТӀехьагӀа, унахо воацача хана, цу сурташкара ховтхона яь новкъостал мел дика а дукхе а я, дӀахо тхоай де дезар белгалду.

Цкъаза цхьа сеанс йича а толаме чакхлоал дарба, цкъаза 2—3-аза юха е езаш хул из. Масала, Володя клиникера араваланйтар шоалагӀа сеанс яьчул тӀехьагӀа кӀира даьннача гӀолла.

Наг-нагахьа бӀарг мишгаб хьажа юха вех оаха из. Из хӀанз деша вагӀа, хьалхагӀа а санна тӀах аьннеи кадайи ва, из юкъе воацаш цхьаккха футбольни матч дӀайодац коаюкъе. БӀарг унахцӀена ба цун: хӀама лерттӀа бӀаргагу.

Бакъдар аьлча, фотокоагуляци йолча хана а долла хӀама аттен чоалхазпен хилац, медицина кхы мел долча балхашка мо мара. Ка ялари ца ялари хӀарапе дулха хьаьсагарча хьалага — бӀарга бух тӀарча баьдеча басар деча веществан — белггала аьлча пигмента дукхалга хьежжа хул. «Сердалон маьхза» боарам оттабелга пациент брюнет е блондин хиларах... тийша а да. Нагахьа санна брюнет сийна бӀаргаш долаш е блондин жоӀара бӀаргаш долаш хуле? Ловцца аьлча, моллагӀча кердача методо а санна, фотокоагуляце дӀадех говзал йолаш, лоралуш, ийсса хулга. ХӀаьта а, сетчатка массе тайпара бухъялара дарба дац цо. Цудухьа са чӀоагӀа хьехар да шоана: лорделаш бӀаргаш! Лораде уж бӀарго ца ловча сов чӀоагӀача сердалахи чукхетача хӀамахи!

Наталья ОРЛОВА, Новосибирски паччахьалкхен медицински института бӀарга лазарий кафедра заведующи.

(АПН).

ДОАГӀАШ ДЕННА СОВГӀАТ

«Чеченингушводстроя» профсоюзно-боахама актив хилар укх деношка Аргуне. «Чеченингушводстроя» дӀа-хьа лелача колоннай, хӀаьта Аргунски аьшкабетонни конструкцеш еча завода толамех доклад йир «Чеченингушводстроя» управлене начальника Тумсоев Евгений Вахаевича.

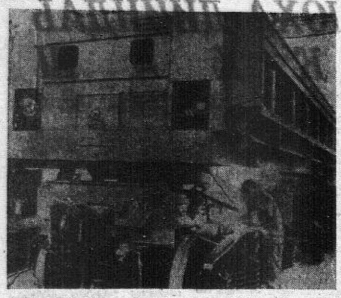
Ӏай халача хьалашка къахьегаш мелиораторашa укх шерара хьалхарча квартала план толамца кхоачашъярах дийцар цо доклад еш. Мелиораторий Еррнгсоюзни яхьа юкъе а баха дика толам баккхарах, хьалхарча квартала план ханал хьалха кхоачашъярах ЧИВС управленена СССР мелиораце Министерства, юрта боахама болхлой профсоюзий ЦК карара кара тела ЦӀе байракх хьалхара ахчан премии хьожаяь хиларах хоам бир цо.

Цул тӀехьагӀа къамаьл дир вай республика хин боахамен мелиорацеи министра Кирилов Сергей Алексеевича. СССР мелиораце Министерства, юрта боахама болхлой профсоюза ЦК цӀерагӀа республика мелиораторашa баьккхача толамца даькъал а бувцаш ЧИВС управлене начальникага Е. В. Тумсоевга ЦӀе байракх дӀаелар цо.

ДоагӀаш денна совгӀат — ЦӀе байракх хьа а ийца, «Чеченингушводстроя» болхлой, специалистий цӀерагӀа тӀехь тӀайоагӀача хана кхы а дикагӀа къахьега, укх шерара планаш ханал хьалха кхоачашъе дош делар Е. В. Тумсоева.

Я. БУБНЕНКО.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ЧЕХОСЛОВАКИ. Боккха мухь тІабуьтта шоаш Іойоассалуш йола «Думкар» тайпагІа 870 машинанькъа вагон СССР-е ейтаргья Къилбаседа-Моравски областерча Студенка яхача городерча вагонашъеча заводо. Из заказ 1977-гІа шу чакхдаллалца йолча хана предприяте производственни плана лард я.

СУРТА ТІА: вІашагІйоллаш латт боккха мухь тІабуьтта аргІанара вагон.

ЧТК—ТАСС сурт.

ТЕШАМБОАЦАРИЙ БЛОК

«Деррига а дахадац цига шийн даьна духьала», — прессана дош деннад шин кІира хьалхагІа США оборона министерстверча цхьан воккхача хьакимо. Доллача хІамах дог ийкхачул тІехьагІа цига йийцар НАТО блок яр.

Из йола 26-гІа шу доладеннача хана дог-безам сов чІоагІа дІадалар кхетадеш хилар: лакхе латтарий консилиум ца йича хІама хургдац. НАТО кхыча мехкашцарча гІулакхий министрий аргІанара совещани паччахьалкхенашта керте латтараш вІашагІкхетарца хувца еза аьнна цІенхаштта хеташ ба брюсельски штаб-квартирера бараш. Индокитаерча событешна чубоссабаь шоай бала США-га кодабе безам болаш ба европейски партнераш «Доагадаь американски пІелгаш юха увзадар (Вьетнамерен Камбоджерен. — В. С.) иштта Малхбузен Европана а доагІаш да», — яздаьдар укх деношка лондонски «Экономисто».

Цу ма-дарра долча гІулакхашта тІехьашка беха хьувз шоай американски «вокхагІволча веший» тІема-политически низах бола тешам бозш боагІа атлантически цхьоагІон теоретикаш. Индокитаерча марионеточни режимий-шола яьрий чам бовро хьагучадаькхар кхоачацдара шийн хана Къилбаседаатлантически договора организаци йоккхача масштабе вІашагІъелла хиниа декхараш Къулба-Малхбоален Азерча зІамигача полигоне кхоачашде ВІашагІкхийттача Штаташта ца могаш хилар. Ма-дарра аьлча, уж декхараш шоашта тІадоагІаш латта натовски журнала тІа «коммунизм» оалаш дола къамий-кортамукъалени прогрессивнии низаш юха соцаделга.

Дукха ха йоаццаш хьайийллача США-царча переговорий кердача раунде премьера Караманлиса хьакхайкадир, мехка территоре тІара «Греце гІулакха йоаца» американски тІема объекташ дІаяха ше дага хилар. Цу гІулакхо шекон тІа оттаю Европа къулбехьенерча натовски стратегически система лоархІаме дакъа долча Критерча форден тІема-фен базай, бувзама станцей, трешировочни ракетин центра кхел.

ПХО ЙОАЦА БЕШКА

Шийн къулбехьарча фланга хьалага диллача дукха ха я блоко пхо йоаца бешка дагайохийта. Американски тІема поставкаш соцаьчул тІехьагІа Вашингтонацарен НАТО-царен шийн юкъмоттиг овлангара денз хувцаш я Турци. Италерча политически кегаро а иштта мара йиш хилийтац из партнер къаьстта тешамс барий спискана юкъеяхьа.

Португалех лаьца аьлча, фашистски путч юкъагІийсарон моттигерча демократически низий позици чІоагІъяларон садуача хьал тІа оттайир брюссельски генералитет. Из бахьан долаш дипломате исторе чухь кхы эхь доацашагІа доаца гІулакх даьд: НАТО доакъашхой долча мехкий ворхІ посоло чурча, алхха португальски гІулакхий лелам «Атлантически союза хьашташца моастагІал долаш ба» аьнна хьакхайкадеш йола ноташ синай Лиссабонага.

Португале учредительни собране хоржамаш хулча ханна хьовзадаь из гІулакх витрине хьокха оттаде мегаргдолаш да НАТО эхь ца хеташ кхычар суверенни политикана юкъе гІерташ хилар геттара дика хьахьокхаш йола образец санна.

«Ткъаь пхиъ шера истори хьадоладелча денз хиннарех эггара чІоагІагІа дола политически лазар кхийттад хІанз блоках», — къаьнара газетин клише юха кердайовх «Ньюсуик» яхача кІиранна цкъазза арадуьлачо. Гобаьккха хьеж атлантисташ тишлуш латтача блока организма чу керда цІий чудоттаргдола донараш лехаш. Испанена тІаотт бІарг.

Мадридера Рейтера агентства беча хоамагІа, къаьсттача гІулакхашта волча США посола Роберт Макклоске цига шин оагІорахьара еш латтача переговорашка хьакхайкадир: США-с шийн низ мел кхоачар дергда Испанена НАТО-нена юкъера бувзамаш айхагІа хулга Іалашдара. Из гІулакх кхы а дикагІа хьахьокхаш я цхьана яь коммюнике. Цу тІара шаьра гуш да, американо-испански юкъмоттиг кхы малагІча тайлара «тоаергъяр, Малхбузен Европерча хІанзарча кхерамзлен системаца таръергъяр» яха доош оагІонаша Іомадаь хилар.

Франкистски режимаца вошал тассара перспектива блока членех аьттехьа а беррыгаш гІадбугаш яц. Цудухьа НАТО-на юкъе хьехаш Мадридага пригласительни билет дІаденнача Вашингтоно атлантически партнерашта юкъера вІашдухьалений керда шод бу.

Блока чухьа тІа-тІа дукхагІа бовш латта тешамаш цхьаккха а тешаме ца хилари дарба де йиш йоацаш долчоа тара да. Из «шийлача тІемга» стандарташка хьежжа хьаьча, цхьабакъда шийна марсиански долча кхохкам кІаьдбара хьалашка шийн гІулакхаш леладе гІертача натовски тІема-политически механизма цІийх доалла эйп да.

КЕРДА ИЗОЛЯЦИОНИЗМ

Из факт кхетаярца атлантически словара кхы цхьаькха термин а тІакхийтар — «керда американски изоляционизм». Дувцаш дар, Малхбузенна пайдана йоацача оагІорахьа хувцаснача дунен баланса хьалашка ВІашагІкхийтта Штаташ цхьадолча даькъе яьнна а шийн арахьарча декхарех мукъаяланза ца йоалача кхаьча хилар да.

Инфляци чІоагІъяларон экономика мелъяларон юкъе тоІаяь йоалла Вашингтон чурча проблемай пордона юкъе тІа-тІа кІоаргагІа чу ца ихача ца йоалаш я. Массе метте кхыча халкъий гІулакхаштен кхелаштен тІахьожам лоаттабара белгалонех ювл США арахьара политика, безам бале а беце а.

Кхохкам кІаьдбеннача замалахьа империализма тороназ готъяларца ювзаенна йолча цу объективни процессо, цхьан ундарсча кхерамо санна, натовски стратегий бІаргаш Іувжаду. Май бетта Брюсселе вІашагІкхета лаьрхІа натовски лидераш «керда американски изоляционизм» чІоагІа бехке е дага ба, ишта моттиг нийсъелча бехк бер, ма-дароа аьлча, юха ца къовлалуш дола истори ше дале а.

Кхетадеш да, вІашагІкхетаро лерхІар прессана кхача тайпара дувцилга: арахьара политически гІулакхаш юкъагІа дусе я. США мел аьлча а блока тешаме партнер лоархІаш хилрах американски администрацена тешам бала мара гІертац яхаш.

Атлантика сехьа оагІорахьа а тоъал ба НАТО-й тешаме боацараш. Греце соахка август бетта ше договора тІема организацена юкъера хьаялга хьахкайкадаьрал совгІа, из тахан хабаргара гІулакхага а яьннай.

В. СИМОНОВ,
АПН политически обозреватель.

САГ ПРОФЕССЕГАРА ДІАВОЛАЛУ

Чакхдоалаш латт дешаза кхы а цхьа шу. 8-чи 10-чи классашкара хІара дешархо уйла е воллу: фу дергда-теш дІахо? ХІинз укх сахьате дерригаш а кхетадеш а атта а да царна. ХІаьта дІахо? Цох лаьца дукхазза а къамаьлдаьд оаха тхоай школа чакхйоаккхарашца.

Къаьстта теркам тІабохийт оаха 8-гІча классашка бІагІачарна. Из кхетадеш да. Берригаш мехк юкъарча юкъерча образованега боалаш латт. Цох лаьца лаьрххІа даьшта-ноанашта собрани йир оаха дукха ха йоаццаш. Фу дийцар, могаш оаха царна? БархІлагІча классе деша вагІачун харжа йиш йолаш кхо никъ ба — 9-гІча классе дІахо дешар, техникуме е училище деша вахар. Дале а цу кхаь наькъах керттера бар — 9-ча классе деша вахар да. Цох лаьца аьнна КПСС ЦК-ан СССР Министрий Советен «Кагирхой юкъарча юкъерча образованега бахар чакхдаккхаран общеобразовательни школа дІахо дегІайоалаяран» 1972 шера 20 июне арабаьннача соцам тІа.

Дешархочоа новкъостал де деза шийна дукхаезаш хІара ди тайдаре а сакъердаме а дергдолаш йола професси харжа. Кагирхой баха, къахьега Іомабар, професси харжа новкъостал дар — общеобразовательни школа хьалхашка латтача декхарех цаІ да. Цудухьа школа дешара-кхетама балхах хьакъоастаде йиш йоаца дакъа да дешархой профессиональни ориентаци.

Балха профессешта, говзаллашта дешархой безам тІабахийтара кІезига лоархІам болаш дац школе лерттІа къахьегам вІаштІехьбаккхар.

Тха школе цу гІулакха а хІаьта иштта дешара-материальни база чІоагІъяра а дикка гІо ду шефаша — «Сунжанефть» НГДУ коллективо (начальник Д. Г. Коршаков).

Тха школе дешархошта профориентаци яра белгала цхьа система я. КІаьнкаша автодело, авиамоделизм, радиотехника Іомаю, слесарнии столярнии болх а Іомабу царна. Цу гІулакха лаьрхІа школе болх беш я мастерскойшш автокласси. ХІаьта йиІигаша домоводство Іомаду — хІамаш тега, беша гІулакх де, иштта кхыдола чІоагІа накъадоалаш дола пайдане гІулакхаш Іомаду царна.

Къонача говзанчаша шоай наставникашца В. М. Рычовацa, Н. В. Лысенкоца, Г. А. Гапотченкоца дакъа лоац берий технически кхоллама республикански выставкашка. ХІаьта хІанз а ба уж Сийлахь-боккхача Дай-мехка тІем тІа котало яьккха 30 шу дизара хетаяь хургйолча выставке дакъа лаца кийчлуш.

Къахьегамца безам хилийтара кІезига лоархІам болаш бац класса арахьара болх. Тайп-тайпарча кружокашка, клубашка дешархоша шоай безамга хьежжа шоашта дезаш дола гІулакх хорж. Иштта тха школе болх беш я юннатий, киномеханикий, радиотехникий, физикотехникий, химикий, фото, «говза кулгаш» яха кружокаш. Цар новкъостал ду дешархой сенца безам болаш ба ха, знанеш чІоагІъю, професси харжара новкъостал ду.

Дукха ха йоацаш Грозне чакхъяьлар къонача ботаникий зоологий слет. Цу слете хьинаре дакъа лаьцар тха къонача патрулаша. Иштта масала 6-ча класса дешархочо Рыжкова Ленас хьалхара моттиг а яьккха город Брянск яха бокъю яьккхар.

ХІара шера тха школа дешархоша болх бу С. Кирова цІерагІча колхозе. Помидораш, нарсаш, иштта кхыйола культураш хьалкхею, чуэц. Касткаста чакхдоах школе «Сунжанефть» НГДУ, УБР, химически реагентий завода болхлошца, инженерашца, иштта кхычарца вІашагІкхетараш. Дешархой дика доттагІий ба Ленина ордена кавалер, карабулакски мехкдаьтта хьадийлачарех цаІ вола Бородацкий Иван Михайлович, УБР парткома секретарь Ткачев Анатолий Никифорович, СССР Лакхехьарча Совета депутат, химически реагентий завода аппаратчик П. Храмов, иштта кхыбараш. Цудухьа тамаш е езаш хилац тха школа дешархой мехкдаьттан газен промышленносте болх беш хьинаре къахьегаш хилара.

Школа доаккхалдеш я будулдеттар Зозуля Виктор, тракторист Розин Алексей, иштта кхыбараш санна болчарех.

Професси хоржача хІара дешархочун новкъост, хьехам луp хила веза классни кулгалхо. Цу тайпара хьехархой ба тха школера З. В. Бессарабова, З. Г. Разумова, М. Ф. Щетинина, иштта кхыбараш. Цар новкъостал ду дешархошта а даьшта - ноаношта а професси харжарца, балха оттарца дувзаденна дола дешаш къоастаде. Дешархошта балха говзалах дувцаш школе кийчъяьй гойтара агитаци. Иштта Кирова цІерагІча колхозе, промышленни предприятешка хьалха латтарех, профессионально-технически училищех, даьйноаной профессех лаьца стендаш я школе кийчъяь. Дукха ду школе мехка, республика, юрта, къаьсттача дезалий-династей къахьегама традицеш тІа дешархой хьалкхебара.

Дале а профориентаци керттерча даькъе хьехархочох тийша я. ЦхьоалагІча классера денз цо йовзийт дешархошта тайп-тайпара балха говзалаш. Дешархо классера классе воал, цунца цхьана професcех лаьца знанеш шерагІа, кІоаргагІа хул. Масала, хьехархочо Л. П. Коршаковас 4-ча классе природоведене уроке «Пайдане оахкалаш» яха тема ювцаш шийн къамаьл «Сунжанефть» мехкдаьттахой толамашта тІадоаладир, дукха дийцар Социалистически Къахьегама Турпалах, цІи хеза волча буруьдеттача мастерах А. Д. Катасоновах. Буруьдеттараш болча экскурсе баха соцам бир.

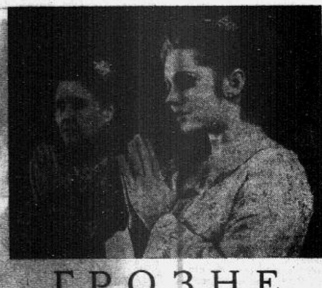
Дешархой къахьегамцара безам чІоагІбеча новкъостал де дезаш ба цІагІара дезал. Дика гІулакх да даьша - ноанаша балхах лаьца бераща къамаьлаш дар, царна шоай завода е фабрика тоадиех, дикача гІулакхех дувцар. Цу тайпара дезалаш кІезига бац тха поселке, уж ба Зозуля, КулаковгІар, КатасоновгІар дезал. Белгала цу тайпарча дезалашта юкъера хьабоал кердача вахара бокъонца бола гІишлонхой.

Шийн хана Н. К. Крупскаяс яздаьд: «Физически къахьегамах дала вий кхайкаьча миллионаш болча наха тІаэтта Іазап хеташ йолча къаьнача уйланца къовсам лоаттабе беза вай. Къовсам лоаттабе беза фуннагІа даь вузе баха, алхха цунца «саг хила» уйла йолчарца. «Саг шийн моттиге вац» яхар дуккха кІезигагІа хургда школе профориентаце болх лерттІа вІаштІехьбаьккхача».

Цу гІулакха дика новкъостал хургда республика керттерча предприятешка «Мича гІоргва балха» яха информационни сборник арахецаре. хІаьта иштта информационни бюрош вІашагІйоххаре а. Республика керттерча предприятешкарча балха говзалех долча дувцараша дешархошта новкъостал дергда шоашта еза професи хьахаржа а цунах дукхагІа ха а.

Профориентаци — педагогически болх хиина Іац, паччахьалкхен халкъа боахама лоархІаме гІулакх да из. Из болх лерттІа чакхбаккха йиш хургья цу деша массане а йоагІаш йола йоакхо йой.

М. ФРОЛОВ,
Карабулакски № 1 йолча юкъерча школа директор, РСФСР школа заслуженни хьехархо.

ГРОЗНЕ ХЬОАШАЛГІА

Укх шера 1 июне городе Грозне дІайолалу А. С. Пушкина цІерагІча Магнитогорски паччахьалкхен драматически театра гастролеш. Магнитогорск дегІаахарца цхьане дегІанхад тха театр. Из хьахилар 1937 шера С. Орджоникидзе инициативагІа. Цу хана денз театра коллектив хьайоагІа вай советски вахар къахьегамхоша кІоаргагІа кхетадара, искусствацара цар безам совбаккхара, культура лакхъяра, керда вахар кхоллача дикагІа болх бе цар дог урaоттадара новкъостал деш.

Цунна тешал ду оаха Грозне енача репертуаро а. Оаха тхоай гастролеш дІайолаергья Горина язъяьча пьесах театра керттерча режиссера Ю. Тамерьяна оттаяь «Герострат вицвалийта» яха спектакль гойтарца.

Вай эра йолаялале IV бІаь шу хьалха дунен тІа цІи хеза Артемида храм хиннача гречески городе Эфесе ваьхав кагий базар еш хина Герострат яха цхьа саг. Шийн цІи дІахазийта из храм йоагаьй цо. ЦІи техараашта Эфесе бахача наха еш йола суд хьахьокхаш дІайолалу из спектакль.

Из хІама селлара гаьнцарча хьалхарча хана хиппалале а, цо дика хьагойт зуламаш дарен нах боабарен йола бІеха уйлаш хьа мишта хул. «Нахах а ца кхераш хьай хьаштлар де» яхаш да Герострата теори. Из философи мога а деш, доккхий бІеха гІулакхаш даьд цхьаболча наха. Цар адамаш чІела керчадаьд, вІаши юкъе эгІазали къизали увттаяьй, доккхий зенаш даьд. Из социальни лазар кхийтта хьахилар фашистски Германи а. Из лазар долаш я тахан Чили. ХІаьта кхоана... Кхоана а цІаккха а хургдоацаш дІадаккха деза из. Из дІадаккхара вай замен нах тІахьехаш я «Герострат вицвалийта» яха спектакль.

Шийн жанрега диллача из пьеса трагикомеди я. Цу тІа цІенхаштта дари беламе дари органически вІаши дувзаденна да. Зрителашта сакъердам а боаккх цо, царга чІоагІа кхоапен уйла а яйт.

Кхоане хоза, дог цІена, беркате хилийтара тахан терко е нах тІахьехара тІаберзабаь ба театра репертуара спектаклей керттера лостам. Цу тайпара я оаха оттаергйола Ленински преме лауреата М. Светлова язъяьча пьесагІа кийчъяь «Бранденбургски коанаІараш», драматурга В. Розова язъяьча пьесагІа йола «Биъ тІадам» яха спектаклаш. Бакъда тха репертуара из лостам къаьгга а бизза а хьахьекхаб драматурга А. Кайдановай «Асфальта тІара зизаш» яхача пьесах оттаьча спектакла тІа. Из Магнитогорски театре эггара хьалха оттаьй. Из хетаьй къонача тІехьенна кхетам балара, комсомола XVII съезде ше къамаьл деш КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева маллара наставничество шерра йоаржаяра.

Пьеса язъяьй Ленинградерча къонача болхлой бригада коллектива вахара зем баьккха хьахинначох. Цу бригаде кхелета аьрдагІа бераш вІашагІтехад Социалистически Къахьегама Турпала Степан Степанович Витченкос. Из цар наставник ва.

Шенча дегца хьехам беш, йоакхо еш шоашца болх бича цу аьолагІарча берех дика нах хьахургхилар хьагойташ я из спектакль. Дика Іунал даьча сомий беша сом дика хьувкъаш санна, дика хьожаш хилча, хала дале а, цу берех дика нах баргболендаь «Асфальта тІара зизаш» аьннад цох.

Цу берашта хьехам луш, уж нийсача новкъа боахеш ва деррига шийн вахар комсомоле беча балха тІа чакхдаьккха вола пьеса турпал Антон Антонович Федченков. Цо шийн дега еррига йІовхал дІалу цу берашта. Цу йІовхало, цо цар дег чу гІоттадеча дикадараша, коллектива нравственни гІулакхаша уж шоаех йоахкача воча оамалашта шоаш духьал боах, уж эшае, нийсача новкъа бовла низ лу царна. Берашта кхетам балара дукха хІама Іомаду цо.

Духхьала вай ханарча произведенеех кхоачам баь Іац тха репертуар. Цун программа тІа я Д. Дэла «Александр Пушкин», Д. Голсуорсе «КулгахйоахкоргеІш йоацаш» яха а кхыйола а пьесаш. Цу тІа я хІанз бераш каникулашка долча хана царна хьокха лаьрхІа йола А. Блинова «ЗІамига Прометей» яха пьеса а.

Репертуара моллагІа спектакль, литературни произведени хилар ал совгІа зрителашта безаме хургйолаш режиссеро, художнико, актераша кхы тІе хьалйиза я. Магнитогорски театра сцене оттаеш йола спектаклеш хьаьрех волча цхьанне цІи яьккхай вз лакхехьа. Из ва театра керттера режиссер Ю. Тамерьян. Из лакхера режиссерски курсаш йистеяьха РСФСР халкъа артиста А. А. Гончарова ученик хиина саг ва. ШоллагІа шу да из театра творчески коллективена керте латта. Вожаш ба РСФСР искусствай заслуженни деятель, Паччахьалкхен преме лауреат Ш. Муртазина, РСФСР-ен Къилбаседа ХІирий АССР-ен заслуженни артист Н. Шуров, РСФСР заслуженни художник В. Кузьмин. РСФСР заслуженни артисташ И. Васильева, И. Данилин, Л. Самарджиди, Армене заслуженни артист Ю. Фролов, кхыбола режиссераш, художникаш, артисташ. Цар творчествага зрителий хьажа йиш хургья бІарччача июнь бетта.

О. ВИЛИНСКИЙ,
А. С. Пушкина цІерагІча Магнитогорски драматически театре директора заместитель.

СУРТА ТІА: спектакла тІара сцена. Артисташ Г. Хренникован Т. Голубеван.

В. НЕМЕТОВА сурт.

ИШТТА ДІАБОЛАБЕЛАР ТОЛАМИЙ НИКЪ

Сийлахь-боккхача Дай-мехка тІема шоллагІа шу дар. Сталинградаген Кавказски мехкдаьттаген кхача гІерташ шоай хур дора немецко-фашистски бІухоша. Инарал-лейтенанта Грязне кулгалдеш хина 14-гІа гвардейски стрелкови дивизи, Сталинграда къилбаседа-малхбузехьа гІолла Дона тІа кхача гІерташ яр. Ши орден лелаеча 38 гвардейски стрелкови полко Букановски станице Дона берда йисте оборона лаьцар. Еланский яха хутори цун гонахьен дІалаьцаяр 8-ча итальянски фашистски эскара доакъоша.

Цахаддаш лелхаш йолча бомбаех, минаех, йоккхийча топий пхорчех кхехкаш латтар Дон. МоастагІчоа контратака е кийчлуш яр полк. Еланскъ яхача хуторера моастагІий арахховссалца Дона дехьадовлилга дувцилга а дацар. Іура денз са хиллалца го боахаш кхесташ хулар немций самолет-разведчик. Цудухьа мукъайола ха плот кийчъеш, эрзий метташ, цІовнаш, иштта хила дехьа доалаш эшаргйола кхыйола хІамаш кийчъеш бар бІухой.

1942-ча шера август чакхбоалаш хина дехьа далара деррига а кийча дар. МоастагІашта тхоаш тІалатарга хьежаш йоаккхаш йола ха чІоагІа дукха хетар тхона.

Юххера а Іуйрийна 28-ча августе доладелар тхо Дона дехьадовла. Са взвода, кхоалагІча батальона 3-ча рота хьалхашка оттадаьдар итальянски «макаронникех» (цу хана иштта оалар оаха итальянски фашистех) хутора йистера цІенош мукъалахара декхар. БІухоша кийчдаьче плотаца полковой артиллере новкъостал а деш хила дехьадовла доладелар тхо. Тхона аьрда оагІорахьа хина дехьайоалаш яр автоматчикий рота. Массанахьа хозаш тата дар. «Тайжача Дона» хиш дар урагІъухаш.

Берда йисте кхача пхи метр йолаш мина кхийтта кІалтІардаьлар тха плот. Дошадаь дале а саг ца къасташ кхаьчар тхо моастагІаша дІалаьцача хи йисте.

Цахаддаш тІом беш, цІенгара цІенга доалаш кастта Еланскиі хуторера аракхайсар оаха фашисташ.

Толамца тІом беш бар тха лоалахой а, къаьстта цу дезача дийнахь белгалъьлар автоматчикий рота. Говза а сиха а хьалуьццар цо Дона дуттара бердаш. Ди чакхдовлаш Чеботыри, Девяткино, Котовский яха хутораш мукъаяьхар фашистех. Цига дукха немций а тІема кхоачам а карабоалабир оаха.

Немцаша шоашта могар лора оаха хьаьха моттигаш юха а тхо Дона чу дахийта а гІерташ. Бакъда, цунах хІама хиланзар. Хьалаьца моттигаш дІа ма хепа аьнна тхоашта денна приказ кхоачашдир оаха.

Цу зІаммигача плацдармера, дукха бІухой вІашагІ а теха, 1942 шера 19 ноябре Іурра йоккха артиллерийски кийчо яьчул тІехьагІа дІайолаелар вай бІухой исторически контрнаступлени. Лоацача юкъа го бир Сталинград дІалаца гІерташ хиннача 6-ча немецки эскара. Цу гІулакхах хиннар массанена а ховш да.

1942 шера 20-ча ноябре 228-гІа йола лакхале бахьан тІом беш (Чеботыри хутора аьттехьа) чов йир сона. Из йийрзачул тІехьагІа тайп-тайпарча фронташта чуйоагІаш хиннача артдивизеца Австре Грац яхача городе кхаччалца тІом беш хилар.

В. СУХОМЛИНОВ,
запаса гварде старшина, Нохч-ГІалгІай АССР минводхоза инженер.

ДАЙИ НОАНОЙИ БЕХКЕ БА

Дукха ха йоаццаш г. Грознерча Ленински райисполкома кхелетача берий гІулакхий хьакъехьарча комиссе тІеххьарча заседане дийцар милице цІеношка дІаядаьча харцахьа лелача берех.

Эггара хьалха дийцар Калачев Витале дош. ЗІамига воллаше а паччахьалкхен рузкъа лочкъадаьд цо. Из бахьан долаш суд яь хиннав Калачев. Бакъда шийна теха ха яккхалехьа мукъа а ваьккха, «Красный молот» заводе балха вахийтар из. ЦІена къа а хьегаш, къоал дарах шийн хинна бехк дІабаккха а во цІи тІера яккха а йиш йолаш хиннав Калачев. Бакъда иштта визза вола советски саг а хинна дІаэттавац из. Хадданза къахьегама дисциплина телхаеш, харцахьа лийннав Калачев, ладийгІадав балха тІарча новкъосташа шийна деча дикача хьехарашка. Дас кхетам бала тигалац. хІаьта нанас га даьхад шийн виІий, коллективана тІехьа а па отташ, харцахьарча новкъа ваьнна воІ сопаваьвац. Из юхачуволла судагара дийхар комиссе.

Комиссе секретара Н. М. Кононовас заседане баьхкарашка дІадовзийт Османов Намиша леладу харцахьара гІулакхаш. 18 шу дола зІамига саг ва из. 1974 шера цо йистеяьккхай № 12 йола юкъера школа. Цхьаннахьа болх беш а дешац а вац Османов. Харцахьа лелаш хиларах милице массехкazза лаьцав из. ХІаьта 1973 шера котамаш лочкъаярах лаьца хиннав.

Цу заседане хьийха хилар Намиша да. Массе а хана ше болх бешшехьа а цо воІ кхеваьвац къахьегам безалургболаш. ХІаьта воІа дика тІадувхар, даар, киса долла ахча лоаттадаьд.

Цул совгІа дас бехке а вац шийн воІ цо харцахьа хІамаш леладешше а. Из бахьан долаш цунна 30 сом гІод техар комиссе. хІаьта Намиша ха йиллар кхо ди дадзлехьа балха отта.

Цул тІехьагІа ладийгІар харцахьа лела кІаьнк кхетаве дІатІанийцача «Красный молот» завода общественни воспитателанов. Бронникова дувцачунга. Цо дика кхетаваьв Шевченко Геннадий. ХІанз Шевченко дика болх беш а дешаш а ва.

Советски закондательствас дан напен бехктоккхаме ду шоай бераш бокъонца бола советски нах кургболаш хьалкхебара, из кховчаш ца деш бола даьйноаной бехктоккхаме а оз.

Б. ДЕМЕНТЬЕВСКИЙ,
милице воккхагІа вола лейтенант.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ДЕША ДІАИЙБУ

Наьсарерча № 27 йолча профессионально - технически училища 1975 — 1976-ча дешара шера дешархой хьаьц лохехьа белгалъяьха балха говзалаш Іомае:

1. МугІарерча ассортиментах пазата хІамаш ю швеяш - мотористкаш. Дешара ха 1 шу.
2. Лардера пазата хІамаш ю вязальщицаш. Дешара ха 1,5 шу.

Училище хьаийбу 8—10 класс яьккха бола 15 шу даьнна мехкарий.

Училище деша хьаийцарашта бетта 18 сом стипенди лу. ТІехдика дешарашта стипендена 25 процент тІатох. Училище дешаш яьккха ха цахаддаш йолча къахьегама стажаца дІалоархІ.

Училище деша отта безам болчо лохехьа белгалдаьха документаш хьадала деза:

1. Директора цІерагІа заявлени.
2. Дешарах дола документ.
3. Ваь ха тІайола тешал.
4. 3x4 см. йолаш 4 фотокарточка.
5. Форма № 286 йола лорашкара справка.

Училище занятеш дІайолалу 1975-ча шера 1-ча сентябре.

Тха адрес: город Назрань, Магистральни улица, 42-гІа ЦІа. Телефонаш: 23-41, 21-18.

АДМИНИСТРАЦИ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

29 май

I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 Іуйрийнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — «Говза кулгаш». 10.00 — Документальни фильмай программа. 10.30 — Пограничникашта дола концерт. 11.00 — И. Ольшанский. Литературах йола передача. 14.40 — Передачай программа. 14.45 — Документальни фильмай программа. 15.20 — А. С. Пушкин. Литературах йола передача. 16.00 — Эрсий мотт Л. Успенский ваь 75 шу дизара хетаь передача. 16.45 — Шахматни школа. «Разряднекий класс», «Эндшпиль». 17.15 — Босбола телевидени. «Орленок» яхача телестуде концертни зал. 18.00 — Вай кандидаташ. «Электроинструмент» яхача завода прессовщица Л. Дахкильгова (гІалгІай меттала). 18.10 — «Шариiати цунах доала зулами» КПСС-а Нохч-ГІалгІай обкома лектора М. Г. Парижева къамаьл (гІалгІай меттала). 18.25 — Миллионий ленински университет. 18.55 — Босбола телевидени. Иваре Сильве камерни балет. Ленинградера передача. 19.3? — И. Ольшанский. Литературах йола передача. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Босбола телевидени. «Из гІулакх вІаштІехьдаккха могий шоана». 22.45 — «Правда» газета приз яккхара ейгача атлетиках йола эхь. Сочера передача. Йистеяьлча — кердадараш, передачай программа.

II ПРОГРАММА

18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. Концерт. 18.25 — У. Гайсултанов, «Іарби». 18.35 — Нохч-ГІалгІайче гІолла». Информационни программа (эрсий, гІалгІай меттала). 18.55 — Киножурнал. 19.05 — «Нохч-ГІалгІайчен живописа историера». Академик П. Захаров (нохчий меттала). 19.35 — Шоана, бераш. 19.45 — «Республика кхашка». Рейд. (нохчий меттала). 19.55 — «Изобразительни искусство дийна духьала». 20.15 — Харжархошта дола концерт. (гІалгІай меттала).

30 май

I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Іуйрийнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Документальни фильмай программа. 10.35 — Босбола телевидени. Концерт 10.55 И. Ольшанский. Литературах йола передача. 14.40 — Передачай программа. 14.45 — Социалистически мехкий телевидене документальни фильмай программа. 16.30 — «Литературни вІашагІкхетараш» А. Чаковский. 16.15 — Босбола телевидени. «Капитана Энрико сахьат» яха художественни фильм. 17.30 — Босбола телевидени. Къоначар творчество. 18.00 — Сатирически объектив. 18.20 — Киножурнал. 18.30 — «БатІал-Хьажий мурдий товбах доала зулам» яха передача (нохчий меттала). 18.45 — Документальни фильм 18.55 — Сунженски районна «ЦІе эскар» яхача колхова коллектив» 19.20 — Босбола телевидени, «ВАМ хальеш да тхо». 19.50 — И. Ольшанский. Литературах йола передача. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — «Киевски бІаьсти» яхача искусства фестиваля концерт Киевера передача Йистеяьлча — кердадараш, передачай программа.

II ПРОГРАММА

18.00 — Кердадараш. 18.35—«ХІиран панорама». 19.20 — Киножурнал. 19.30 — «Нохч-ГІалгІайче гІолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 19.50 — Хоамаш, реклама 19.55 — Филателист А. Стромоухов. 20.05 — Документальни фильм. 20.15 — Вай кандидаташ. Котельщикий бригадир А. Рыжевков. 20.25 — Фильм. 20.30 —Лоаде Іалам» (нохчий меттала).

РАДИО

29 май

6.30 — «Юртара вахар» (гІалгІай меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — Республиканьски газетий обзор. 8.25 — «Советски эскара бІухой кьахатех оттадаь концерт (гІалгІай меттала). 9.00 — Саг, автомобиль, никъ (нохчий меттала). 9.15 — Ашараш. 9.20 — «Общественни порядок лораеча хатІа» яха радиожурнал (эрсий меттала). 9.40 — Ашараш. 9.45 — «Цар кхоачашъяьй пхе шера план» яха корреспонденци (гІалгІай меттала). 10.00 — «Къона тІехье» (нохчий меттала). 16.15 — Хоржамашта накъалолхаш. Эдильсултанов ХІарон — райсовета депутаталла кандидат (гІалгІай меттала). 16.30 — Ашараш. 16.45 — Цар цІераш хаьхко яьхай. Корреспонденци (эрсий меттала) 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала).

30 май

6.30 — «Юртара вахар». (эрсий меттала). 6.40 — Ашараш. 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — Республиканскі газетий обзор. 8.25 — Моттигерча авторий произведенеш (нохчий меттала). 9.00 — «Дика гІулакхаш дІадоладераш» яха зарисовка (нохчий меттала). 9.15 — Вайнаьха сакъердаме дувцараш (гІалгІай меттала). 9.25 — «Ветеран» яха А. Бокова дувцар (гІалгІай меттала). 16.00 — Хоржамашта накъадолхаш. Депутаталла кандидатех (нохчий меттала). 16.15—«Социалистически обществе хьаькъалерчев физически къахьегама юкъера башхалонаш дІаякхарах» яха философски Іилмай кандидата Дмитриева беседа (эрсий меттала). 16.30 — Нохч-ГІалгІай ашараш. 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гІоллен Грознен хувцалуш морхаш а йолаш, дукхагІча даькъе йоачан а йоацаш, къилбаседа-малхбоалехьара секунде 5—10 метр чІоагІа мух а хьекхаш ха хилен фегара температура республике гІолла 16—21, Грозне 18—20 градус йІовхал йолаш хилен тарлу. Кхоанен ломмен морхаш а йолаш, нагнагахьа екха а екхаш, юкъ-юкъе догІа а делхаш, бе-беча оагІорахьара секунде 3—7 метр, цкъаза малхбузехьара 9—15 метр чІоагІа мух а хьекхаш ха хилеч фегара температура буйсашка 6—11, деношка 13—19 градус йІовхал йолаш хилен тарлу, хІаьта лоаман даьгІенашка догІа а ваш лоа делхаргда, фегара температура буйсашка 4 градус шелалгара 1 градус йІовхалга кхоачаш, деношка 2—7 градус йІовхал йолаш хургья.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гІа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 2-80-71; бухгалтере — 2-54-30.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 11, (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря—3-34-38; отделов партийной жизни и культуры— 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 2-80-71; бухгалтерии — 2-54-30.

Газет арадувл шинарен, ереи, шоаттен деношка.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект, 7/84. Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84. Заказ № 3242.